

Wiadomości KSN

Biuletyn Informacyjny Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

Nr 7-8(160-161) lipiec – sierpień 2009 r.

„Wiadomości KSN” są dostępne na stronie internetowej KSN On line pod adresem: <http://www.solidarnosc.org.pl/~ksn>

SPIS TREŚCI

Prezydium Rady KSN - 20.06.2009 r.

Rada KSN - 04.07.2009 r.

Opinia KSN o nowelizacji ustawy – „Prawo o szkolnictwie wyższym...”.

Środki na wynagrodzenia w 2009 r.

Notatka z posiedzenia RGSW – K. Schmidt-Szałowski.

Sprawozdanie z konferencji UNESCO w Paryżu nt. szkol. wyższego.

Sprawozdanie z seminarium ETUCE nt. promowania równości płci.

Wspomnienia i nekrologi.

Prawo geologiczne i górnicze – ustawa nieznaną... – zapowiedź.

DZIAŁANIA KRAJOWEJ SEKCJI NAUKI NSZZ „S”

Prezydium Rady KSN NSZZ „Solidarność” (w dniu 20.06.2009 r.)

Planowany porządek zebrania:

1. Stan prac Sejmu nad pakietem ustaw sfery nauki,
2. Kształtowanie wynagrodzeń w szkolnictwie wyższym w 2009 r.,
3. Omówienie rozliczenia finansów KSN za 2008 r. i preliminarza budżetowego na 2009 r.,
4. Informacja o stanie prac nad zmianą regulaminu KSN (odniesienie się do propozycji zmian – jeżeli będą przygotowane),
5. Problem lustracji w środowisku akademickim – projekt stanowiska,
6. Informacja o propozycjach organizacji obchodów 30 rocznicy „Solidarności” i KSN,
7. Sprawy zagraniczne,
8. Sprawy bieżące – procesy sądowe,
9. Sprawy wniesione i wolne wnioski.

Na wstępie kol. J. Sobieszczański powitał przybyłych i zaproponował dodanie do porządku obrad jako punktu 3 odniesienie się do realizacji budżetu nauki i szkolnictwa wyższego w 2008 roku, jako punktu 4 – opracowanie opinii o dokumencie MNiSW „Założenia do nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki” oraz jako punktu 7 – informacji o dalszych działaniach w sprawie usytuowania KSN w strukturze Związku. Zapytał również czy są propozycje zmian programu zebrania. Kol. K. Siciński zaproponował, aby KSN opracowała gazetkę plakatową do wywieszania na tablicach ogłoszeń i podjęła się jej wydawania. Kol. J. Sobieszczański zaproponował, aby ten temat omówić w ramach spraw bieżących. Porządek zebrania z zaproponowanymi uzupełnieniami został zaakceptowany bez sprzeciwów.

Stan prac Sejmu nad pakietem ustaw sfery nauki.

Jako pierwszą omówiono ustawę o finansowaniu nauki. Kol. K. Siciński poinformował, że prace nad projektem ustawy jeszcze trwają. Właściwie do tego projektu dotyczą nasze uwagi ogólne dotyczące wszystkich projektów ustaw. Stwierdził, że nie są wyjaśnione sprawy

związane z dotacjami na badania statutowe, oraz sprawa wymagań etycznych, dotyczących dyrektorów instytutów badawczych. Strona związkowa proponowała zapis o wymaganiu nieposzlakowanej opinii kandydata na dyrektora. Strona rządowa zaprotestowała, stwierdzając, że jest to sformułowanie zbyt ogólne. Zostało ono usunięte, ale na to miejsce nie zaproponowano nic w zamian. Powinniśmy naciskać, aby ten zapis w zmienionej formie jednak znalazł się w ustawie. Kol. A. Grząślewicz zapytał czy jesteśmy za decentralizacją decyzji dotyczących finansowania nauki. Wprawdzie w projektach ustaw decydują o finansach nauki różne instytucje, ale w rzeczywistości wszystkie są agendami Rządu, czyli w rzeczywistości o wszystkim decyduje Rząd. Stwierdził również, że brak jest rozwiązań dotyczących finansowania badań na styku nauki „czystej” i „stosowanej”. Kol. W. Pillich zaproponował, aby w wymaganiach dla dyrektorów umieścić klauzulę o wymaganiu przestrzegania zasad współżycia społecznego oraz umiejętności uprawiania dialogu z czynnikami społecznymi i załogą, a nie prowadzenia rozmów, z których nic nie wynika. Kol. J. Sobieszczański stwierdził, że rzeczywiście nie podnosiliśmy dotychczas problemów, jakie występują przy finansowaniu badań na styku poszczególnych grup. Istnieje również obawa, że i tak skromne środki finansowe na badania zostaną roztrwonione na finansowanie całego szeregu instytucji towarzyszących tworzonych według projektów rządowych ustaw. W następnej kolejności kol. K. Siciński przedstawił krótko sprawę prac nad ustawą o NCBR. Stwierdził, że według niego najważniejsza jest sprawa umieszczenia w ustawie wszystkich rodzajów sensownych projektów badawczych. W ustawie powinny zostać wymienione projekty takie jak: celowe, zamawiane, rozwojowe, inicjatywy gospodarcze, itp. Powinna być również przewaga nakładów na badania stosowane nad nakładami na badania podstawowe. Poruszył również sprawę eliminacji jednostek najsłabszych. W obecnym zapisie proponowanym przez ustawodawcę jest

tak, że niezależnie od poziomu wykonywanych badań i oceny jednostek, jednostki najsłabsze mają być likwidowane. Takie postępowanie jest niesprawiedliwe i bezsensowne, bo po jakimś czasie nie zostanie żadna jednostka. Powinny być ustalone jednoznaczne kryteria, których spełnienie zabezpieczy byt jednostki i jej finansowanie. Jednym z kryteriów powinna być przydatność tej jednostki dla gospodarki. Pani minister Kudrycka stwierdziła wprawdzie, że ostatnia grupa może pozostać pusta, ale z obecnego zapisu w projekcie rozporządzenia to nie wynika. Na temat ustawy o NCN wypowiedział się kol. A. Grząślewicz. Stwierdził on, że według jego rozeznania środowisko naukowe z utęsknieniem oczekuje na tę ustawę, gdyż może ona zapewnić prawidłowe finansowanie badań podstawowych. Są uwagi dotyczące siedziby NCN. W projekcie jest nią Kraków, jednak są inne ośrodki roszczące sobie prawa do posiadania tej siedziby. Kol. J. Sobieszczański stwierdził, że jako KSN nie mamy interesu, aby włączać się w dyskusję na ten temat. W sprawie ustawy o instytutach badawczych wypowiedział się kol. K. Siciński. Projekt jest szczegółowo omawiany w Komisji Sejmowej. Jest propozycja ze strony RGJBR, popierana przez KSN, aby RGJBR miała uprawnienie zbiorowego pracodawcy do podpisywania ponadzakładowych układów zbiorowych. Poza tym bardzo istotna jest sprawa eliminacji przez stronę rządową, z wszystkich ustaw, artykułów o uprawnieniach związków zawodowych. Praktycznie według projektu rządowego związki zawodowe tracą wszelkie uprawnienia w jednostkach naukowych. Nie możemy dopuścić do tego, aby taki zapis pozostał jako ostateczny. Dotyczy to między innymi sprawy przekształceń własnościowych placówek naukowych. W najbliższym czasie ma powstać ustawa o finansach publicznych. Do tego czasu należałoby wstrzymać dalsze prace nad ustawami sfery nauki. O sytuacji w pracach nad ustawą o PAN poinformował kol. M. Gutowski. Dotychczas nie odbyło się żadne posiedzenie Komisji w tej sprawie. Kol. J. Sobieszczański poinformował, że znacznie zmieniono pierwotną wersję projektu tej ustawy. Mamy do niego tylko luźne uwagi. Musimy podjąć decyzję, czy zajmujemy się tym projektem czy nie? Jeżeli zdecydujemy się na podjęcie tego tematu to musimy wyznaczyć osobę odpowiedzialną za jego prowadzenie. Po krótkiej dyskusji ustalono, że podejmujemy się opracowania opinii do tego projektu i odpowiedzialnym będzie kol. M. Gutowski. W naszej opinii powinny zostać uwzględnione nasze uwagi, a także uwagi sekcji PAN. Sprawa jest bardzo pilna, bo do końca roku planowane jest wdrożenie tej ustawy. Na opracowanie opinii wyznaczono termin jednego tygodnia. Podsumowując dyskusję kol. J. Sobieszczański stwierdził, że w odniesieniu do jbr najważniejsze jest wystąpienie o wpisanie do ustaw wymagania od dyrektorów stosowania norm współzycia społecznego, oraz przypilnowanie odpowiedniego usytuowania jednostek badawczych w ustawie o finansach publicznych i o zamówieniach publicznych. Należy również wpro-

dzić do ustaw różne rodzaje wartościowych form projektów badawczych.

Kształtowanie wynagrodzeń w szkolnictwie wyższym w 2009 r. Kol. J. Sobieszczański poinformował, że pismo z Ministerstwa jednoznacznie wskazuje na to, że dodatkowe pieniądze przyznane uczelniom są przeznaczone na podwyżki dla pracowników i to w formie przechodzącej na następne lata. Wyjątkiem są uczelnie medyczne, gdzie pieniądze zostały rozdzielone wcześniej bez zaznaczenia, że są przeznaczone na podwyżki. Rektorzy wykorzystali je według własnego uznania, a teraz nie mają pieniędzy na podwyżki. Kol. K. Andrzejewska stwierdziła, że w chwili obecnej trudno jest określić, na co w uczelniach medycznych te pieniądze poszły. Kol. J. Srebrny poinformował o spotkaniu Komisji Płacowej z przedstawicielami MNiSW. Strona rządowa unikała rozmów na temat zmian taryfikatora płac. Dano nam do zrozumienia, że jeżeli będziemy naciskać, to Rząd może cofnąć pieniądze na podwyżki. Ustalono propozycję analizy aktualnego działania algorytmu, jednak w końcowej konkluzji ograniczono się tylko do ustaleń w sprawie taryfikatora. Z naszej strony padła propozycja podniesienia dolnych widełek o 5%, a górne widełki podnieść o 5% tylko dla pracowników obsługi. Równocześnie kol. J. Srebrny stwierdził, że średnia płaca krajowa w ostatnim okresie wzrosła o 25%, czyli prawidłowo płace w szkolnictwie wyższym też powinny wzrosnąć w tym samym zakresie. Kol. J. Sobieszczański zauważył, że niewłaściwe jest podniesienie tylko dolnych widełek. Powinniśmy żądać podniesienia dolnych widełek o 10%, a górnych o 5% i to dla wszystkich. Takie rozwiązanie byłoby do zaakceptowania przez całe środowisko. Nowy taryfikator ma obowiązywać od przyszłego roku. Kol. W. Pillich przypomniał, że do uczelni dotarły również środki na podwyżki inflacyjne. Należy się zastanowić czy nie należy łączyć obydwu podwyżek. Kol. K. Andrzejewska zauważyła, że w wielu uczelniach są tendencje do wypłacania tych środków jednorazowo bez pochodnych i zobowiązań na dalsze lata. Kol. J. Sobieszczański stwierdził, że w piśmie Ministerstwa jest jednoznaczne stwierdzenie, że są to środki przechodzące, dlatego powinniśmy stanowczo sprzeciwić się takim rozwiązaniom. Kol. K. Siciński stwierdził, że takie informacje powinny znaleźć się na naszej stronie internetowej. Umieszczanie aktualnych informacji interesujących dla wielu zwiększa oglądalność naszej strony. Kol. R. Mosakowski poinformował, że w raporcie OECD jest uwaga na temat nadmiernej rozpiętości wynagrodzeń pracowników dydaktycznych uczelni. Powinniśmy to wykorzystać przy dalszych rozmowach z Rządem. Kol. J. Srebrny zaproponował, aby przygotować informację na temat podwyżek płac na uczelniach i zamieścić na naszej stronie. Kol. J. Sobieszczański poinformował o materiałach z Ministerstwa przesłanych przez Komisję Krajową, dotyczących budżetu państwa na 2010 rok. Niestety nie dysponujemy informacjami, które pozwoliłyby nam na gruntowną analizę tych materiałów. Prośba do kol. J. Olędzkiego, aby przygotował do tych materia-

łów naszą odpowiedź. Sekretarz został zobowiązany do rozesłania do członków Prezydium naszej opinii do budżetu państwa na 2009 rok. Będzie ona wykorzystana przy formułowaniu naszej opinii do projektu budżetu na 2010 rok.

Rozliczenia budżetu za 2008 rok. Powinniśmy przygotować naszą opinię i przedstawić ją na posiedzeniu Komisji Sejmowej. Kol. K. Siciński poinformował, że w rozliczeniu budżetu jest wiele punktów, do których możemy mieć zastrzeżenia. Szczególnie dotyczy to wykorzystania środków na naukę. Jest poważna niezgodność danych przedstawianych przez Rząd z danymi przedstawionymi przez NIK. Źle są wykorzystane środki na badania naukowe. Szczególnie w NCBR. Budżet nauki nie został wykorzystany w ponad 10%. Fundusz Nauki i Technologii Polskiej został wykorzystany tylko w 40%. Powinniśmy doprowadzić w Komisji Sejmowej do wprowadzenia szeregu zastrzeżeń do wykorzystania budżetu na naukę. Przypomniał, że NIK zaproponowała przyjęcie rozliczenia budżetu z zastrzeżeniami. Kol. J. Sobieszczański zwrócił się o propozycję osoby, która przygotowuje te materiały i będzie nas reprezentowała w Sejmie. W dyskusji okazało się, że ani kol. J. Olędzki ani kol. W. Pillich nie mogą być obecni na posiedzeniu Komisji. Ustalono, że KSN będzie reprezentował kol. K. Siciński, ale kol. W. Pillich i kol. J. Olędzki przygotowują mu materiały dotyczące szkolnictwa wyższego. W rozliczeniu budżetu jest wiele niezgodności, inne liczby występują w materiałach przygotowanych przez Rząd, a inne w przygotowanych przez poszczególne Ministerstwa. Według danych OECD liczba pracowników nauki w Polsce zmalała, a według danych Ministerstwa wzrosła.

Nowelizacja ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”. Kol. J. Sobieszczański poinformował o założeniach do zmiany ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”. Na ich zaopiniowanie mamy bardzo mało czasu. Musimy przygotować naszą opinię do 15 lipca. Projekt jest daleki od naszej wizji nauki i szkolnictwa wyższego. Zaproponował, aby każdy członek Prezydium ze sfery szkolnictwa wyższego w ciągu tygodnia przygotował własną opinię dot. projektu założeń. Scaleniem wszystkich propozycji zajmie się kol. J. Olędzki z pomocą kol. J. Sobieszczańskiego.

Rozliczenie finansów KSN za 2008 rok przedstawiła kol. B. Jakubowska. Po zastrzeżeniach ze strony kol. K. Andrzejewskiej i wyjaśnieniach ze strony kol. B. Jakubowskiej stwierdzono, że rozliczenie jest poprawne. Kol. R. Mosakowski zwrócił się o informowanie go o kosztach zagranicznych wyjazdów służbowych. Kol. B. Jakubowska poinformowała, że takie rozliczenie istnieje i jest w każdej chwili do wglądu. Wyjaśniono również zastrzeżenia kol. K. Andrzejewskiej dotyczące rozliczenia seminarium KSN-GEW. Następnie kol. B. Jakubowska przedstawiła przewidywane wpływy finansowe w bieżącym roku. Poinformowała, że przyjęła wysokość składek członkowskich na tym samym poziomie co w roku ubiegłym. Kol. K. Siciński zaproponował zwiększenie nakładów na wydawanie „Wiado-

mości KSN” do 25 tys. zł i w ramach tego wydawanie gazetki plakatowej. Poinformował o nawiązaniu współpracy ze związkami zawodowymi z Austrii w zakresie opracowywania ponadzakładowych układów zbiorowych dla placówek badawczych. Po dyskusji ustalono zwiększenie nakładów na współpracę zagraniczną o 10 tys. zł. Na zakończenie podjęto uchwałę następującej treści:

Prezydium KSN pozytywnie ocenia rozliczenie finansowe KSN za 2008 rok oraz propozycję preliminarza finansowego KSN na 2009 rok i upoważnia Przewodniczącego do ich przedstawienia na posiedzeniu Rady KSN. Ustalono wstępnie najbliższe posiedzenie Rady na 4 lipca b.r.

Zmiany regulaminu KSN. Kol. K. Andrzejewska poinformowała, że rozesłała do wszystkich członków Rady propozycję zmian regulaminu KSN. Kol. J. Sobieszczański również rozesłał swoją propozycję zmian regulaminu. Jest jednak wiele problemów, których nie jesteśmy w stanie uwzględnić w regulaminie. Przykładowo do KSN zgłaszają się osoby spoza instytucji nauki i szkolnictwa wyższego, które chciałyby należeć do KSN. Charakter ich pracy i zainteresowania problematyką naukową skłaniałyby do pozytywnego odniesienia się do tych propozycji, jednak statut i regulamin nie przewiduje takiej możliwości. Jest także problem sposobu formowania Rady. Są pytania dotyczące sposobu powoływania przewodniczących komisji wyboru oraz czy wybierać Przewodniczącego KSN czy Przewodniczącego Rady KSN? Jak ma być dalsze postępowanie z projektem regulaminu? Na WZD kol. Jankowski stwierdził, że obecny regulamin KSN jest niezgodny ze statutem Związku w 30 punktach. Na WZD przyjęto zalecenie, aby Regulamin KSN dopasować do Statutu Związku. Kol. A. Grząślewicz stwierdził, że sprawa nazewnictwa jest nieistotna. Natomiast ważne jest, kto wybiera przewodniczących komisji stałych KSN i komu oni podlegają. Kol. J. Sobieszczański stwierdził, że również ma pewne znaczenie pełnego tytułu przewodniczącego. Podczas rozmów i negocjacji silniejsze umocowanie przewodniczącego jest korzystne dla KSN. Poza tym jest to już tytuł zwyczajowy i jej zmiana nie ma najmniejszego sensu. Kol. R. Mosakowski stwierdził, że nie powinniśmy obecnie prowadzić dyskusji na temat propozycji zmian regulaminu. Każdy otrzymał propozycje i powinien do nich ustosunkować się na piśmie składając uwagi do autorów. Kol. K. Siciński zaproponował, aby wyjść poza ramy dotychczasowego regulaminu i korzystając z okazji wprowadzić do niego nowe rozwiązania, jak na przykład głosowanie przez internet. Kol. J. Srebrny zauważył, że powinien być tylko jeden projekt i w nim ewentualnie rozwiązania wariantowe. Obecnie mamy dwa projekty, co znacznie utrudnia opiniowanie. Postanowiono uznać projekt kol. J. Sobieszczańskiego jako głos w dyskusji. Ustalono, że do dalszej dyskusji nad projektem regulaminu wrócimy po wakacjach. Do tego czasu powinny zostać opracowane propozycje zmian i uwagi ze strony wszystkich członków Prezydium.

Kol. J. Sobieszczański poinformował, że 24 czerwca planowane jest spotkanie z kol. J. Śniadkiem w sprawie zmiany **usytuowania KSN w strukturze Związku**. Kol. J. Sobieszczański stwierdził, że umawianie się z kol. J. Śniadkiem jest bardzo trudne, bo dysponuje on ograniczonym czasem. Uznał, że mimo trudności powinniśmy spróbować spotkać się z Przewodniczącym. W awaryjnym składzie delegacji KSN mogą znaleźć się kol. kol. J. Sobieszczański, A. Paplińska, M. Gutowski i K. Weiss. Jednak zwrócono się do kol. R. Mosakowskiego, aby spróbował porozumieć się z kol. J. Śniadkiem i ustalić bardziej dogodny termin spotkania. Ponieważ do propozycji pisma uzasadniającego zmianę usytuowania KSN w Związku zgłoszono kilka uwag, kol. W. Pillich zobowiązał się uwzględnić te uwagi w tekście.

Kol. W. Janik poinformował o zmianach w dokumentach dotyczących **lustracji na uczelniach**. Mają one zostać rozesłane do członków Prezydium do zaopiniowania. Kol. J. Sobieszczański zaproponował, aby do tego tematu powrócić po wakacjach. Propozycję zaakceptowano.

Kol. K. Siciński zaproponował, aby przygotować się do **uroczystych obchodów 30-tej rocznicy powstania „Solidarności”** i jej struktur zrzeszających środowiska naukowe. Zaproponował zorganizowanie nadzwyczaj-

nego Walnego Zebrania Delegatów, w którym uczestniczyliby weterani ruchu związkowego ze środowiska nauki. Zaproponował, aby wystąpić dla wybitnych działaczy OKPN i KSN o odznaczenia państwowe i resortowe, oraz opracowanie własnego medalu 30-lecia OKPN i KSN.

W ramach **spraw zagranicznych** kol. J. Sobieszczański poinformował, że wizyta delegacji Egipskich Związków Zawodowych przybędzie do Warszawy w dniach 12 – 19 lipca. W programie przewidziano wizytę w Warszawie, Puławach (IUNG) i w Gdańsku. Program wizyty jest aktualnie dopracowywany.

Poinformował również o propozycji zmian organizacji EI w Europie i likwidacji ETUCE.

Sprawy bieżące:

- Kol. J. Sobieszczański poinformował, że kol. W. Fabianowski zrezygnował z funkcji Przewodniczącego Rady Funduszu „Kresy”. Zaproponował na swoje miejsce kol. Irenę Gronowską. Jest ona członkinią Komisji Zakładowej na Politechnice Warszawskiej i zajmuje się podobnym funduszem. Prezydium zaakceptowało proponowaną kandydaturę.

- Kol. J. Sobieszczański poinformował o skierowaniu do MNiSW pisma w sprawie niewłaściwej interpretacji przepisów dotyczących 50% odpisu podatkowego z tytułu praw autorskich.

Krzysztof Weiss

Informacja o posiedzeniu Rady KSN (w dniu 4 lipca 2009 r.)

Ze względu na brak kworum spotkanie członków Rady miało charakter nieformalny. Spotkanie wykorzystano do omówienia bieżącej sytuacji i zadań KSN w najbliższej przyszłości. Podjęcie szeregu ważnych decyzji z konieczności przełożono na kolejne posiedzenie Rady KSN, w tym o finansach KSN.

W dniu następnym Przewodniczący KSN zarządził głosowanie korespondencyjne dwóch uchwał:

- w sprawie obchodów XXX rocznicy powstania „Solidarności” i Ogólnopolskiej Komisji Porozumiewawczej Nauka (KSN),
- w sprawie podziękowania dr hab. Wojciechowi Fabianowskiemu Przewodniczącemu Rady Funduszu Stypendialnego „Kresy”.

Uchwały te zyskały poparcie Rady, ich treść zamieszczamy poniżej.

Krzysztof Weiss

Uchwały Rady KSN NSZZ „S”

Warszawa, 4.07.2009 r.

w sprawie obchodów XXX rocznicy powstania „Solidarności” i Ogólnopolskiej Komisji Porozumiewawczej „Nauka” (KSN)

Rada KSN NSZZ „S” uznaje za właściwe zorganizowanie w 2010 roku uroczystych obchodów XXX rocznicy powstania „Solidarności” i Ogólnopolskiej Komisji Porozumiewawczej „Nauka” (KSN) i upoważnia Prezydium Rady do podjęcia działań organizacyjnych przygotowujących te obchody.

w sprawie podziękowania dr hab. Wojciechowi Fabianowskiemu Przewodniczącemu Rady Funduszu Stypendialnego „Kresy”

Rada KSN NSZZ „S” wyraża podziękowanie dr hab. Wojciechowi Fabianowskiemu przewodniczącemu Rady Funduszu Stypendialnego „Kresy” za Jego zaangażowanie na rzecz młodzieży polskiego pochodzenia znajdującej się poza wschodnimi granicami Polski. Kol. Wojciech Fabianowski kierował pracami Funduszu w latach 2002-2009. Wobec ograniczonych środków finansowych Funduszu na wspieranie młodzieży polskiego pochodzenia w podejmowaniu studiów w Polsce działalność ta wymagała szczególnej wytrwałości.

Przewodniczący KSN NSZZ „S”
/-/ Janusz Sobieszczański

Opinia KSN o nowelizacji „Prawo o Szkolnictwie wyższym”

Warszawa, 15.07.2009 r.

Prof. B.Kudrycka - MNiSW

Szanowna Pani Minister,

w załączeniu przesyłam Opinię Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” o dokumencie „Założenia do nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki”. Czas jednego miesiąca okazał się zbyt krótki, by napływające opinie i uwagi o obszernym dokumencie Ministerstwa przekształcić w zwarte opracowanie. Przesłana opinia ma więc charakter opinii „roboczej”.

Łączę wyrazy szacunku

Przewodniczący KSN NSZZ „S”
/-/ Janusz Sobieszczański

**Opinia Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” o dokumencie
„Założenia do nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy
o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki”**

Warszawa, 15 lipca 2009 r.

Uwagi ogólne

Struktura dokumentu zawiera elementy typowe dla strategii, tj. przedstawia wizję rozwoju, cele kierunkowe, a także ogólny plan realizacji. Wiemy przy tym, że strategia dopiero się pisze i trudno jest nie zauważyć, że regulacje prawne dotyczące szkolnictwa wyższego i nauki winny być sposobem realizacji strategii edukacyjnej państwa, a nigdy poprzedzać jej sformułowanie. Zwraca uwagę propagandowe potraktowanie opisu obecnego stanu szkolnictwa wyższego w Polsce. Brak jest odniesienia do innych opracowań o podobnym profilu, jak choćby „Higher Education Governance in Europe. Policies, structures, funding and academic Staff, Eurydice 2008”, czy „Tertiary Education for the Knowledge Society OECD 2008”, czy „Polska 2030 - Wyzwanie 6, Gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego”. Odniesienia do innych dokumentów mają charakter incydentalny i mocno selektywne. Wyraźne są braki podejścia systemowego.

I. Potrzeby i cel uchwalenia zmian w ustawach

Wskazane główne cele zmian: poprawa konkurencyjności polskich uczelni i zapewnienie studentom wysokiej jakości kształcenia są niewątpliwe. Gorzej jednak przedstawiają się dalsze wskazania. Kierunki przemian powinny wynikać z przyjętych celów i z rozpoznania przyczyn stanu uznawanego jako niezadowolający. Mylna diagnoza w ocenie często przekreśla szansę na zaproponowanie właściwych nowych rozwiązań. Na przykład: „*Jednym z kluczowych środków służących osiągnięciu wyżej wymienionych celów jest stworzenie mechanizmów bardziej racjonalnego finansowania szkolnictwa wyższego opartego na osiągniętych efektach pracy naukowej i dydaktycznej.*” Za słusznym postulatem kryje się tu poważne przemilczenie. Nie negując celowości usprawniania mechanizmów finansowania, nie można przecież pominąć faktu, że wielkim problemem szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce jest zbyt niski poziom finansowania.

Pozostałe filary reformy, jak kariera akademicka, czy rozwiązania dotyczące studentów przytoczone są prawidłowo, choć nie od dziś wiemy, że tu „diabeł tkwi w szczegółach”.

II. Aktualny stan stosunków społecznych w nauce i szkolnictwie wyższym

Dobór danych opisujących we wstępie do tego rozdziału przewagi szkolnictwa wyższego w Polsce na tle Europy i świata jest typowym materiałem propagandowym. W poważnych opracowaniach tak jednostronnego zestawienia parametrów nie wypada zamieszczać.

Zbliżający się niż demograficzny zagraża egzystencji wielu polskich uczelni

Zbliżający się niż demograficzny jest faktem i może zagrozić egzystencji wielu polskich uczelni. Wydaje się, że szczególnie zagrożone będą uczelnie niepubliczne. **Na zbliżający się niż demograficzny, trzeba też spojrzeć jako na okoliczność ułatwiającą poprawę warunków kształcenia w uczelniach.**

Umiejdzynarodowienie szkół wyższych

Słusznie zauważa się, że jest zbyt mała aktywność strony polskiej w wymianie międzynarodowej studentów i pracowników nauki. Ten niedostatek jest wyraźnie postrzegany przez analizy ponadnarodowe (np. materiały OECD). Liczba studentów zagranicznych studiujących obecnie w polskich uczelniach jest rzeczywiście bardzo niska. Wymiana międzynarodowa, to ważny i wielowątkowy problem. Wymaga odpowiedniej polityki uczelni, ale też i polityki Państwa. Zwłaszcza odpowiednie wsparcie ze strony Państwa jest tu niezbędne.

Struktura kierunków kształcenia

Słusznie zauważa się, że mamy złą strukturę kształcenia.

Skomplikowana ścieżka kariery naukowej

Ten punkt mógłby być bardziej rozbudowany. Przy słusznej hasłowo ocenie ogólnej jeszcze raz podkreślamy, że tu „diabeł tkwi w szczegółach”.

Tradycyjne zarządzanie uczelniami

Szczególnie trafne jest przytoczenie tu sentencji Banku Światowego: „*Zarządzenie szkolnictwem wyższym w XXI wieku wymaga połączenia misji akademickiej ze zdolnością zarządzania, a nie zastępowaniem jednego elementu drugim*”. Wydaje się jednak, że autorom „Założeń ...” chodzi nie tyle o poprawę zarządzania, co o wysunięcie na pierwszy plan wydolności ekonomicznej uczelni publicznych, wymuszającej przeszerogowanie wartości akademickich i przesunięcie uczelni w kierunku przedsiębiorstw edukacyjnych. W myśl tego rodzaju koncepcji kształcenie na poziomie wyższym jest jedynie elementem rynku usług i najważniejszym jest traktowanie szkoły wyższej jako

usługodawcy oferującego pewien produkt na tym rynku. Ceny produktu są regulowane prawami podaży i popytu, zaś załoga usługodawcy jest objęta ogólnymi zasadami rynku pracy. Brak sukcesu ekonomicznego stanie się podstawowym powodem planowanych przekształceń. Niezależnie od charakteru przyczyn takiej sytuacji, będzie można mówić o złym zarządzaniu i o konieczności ratowania uczelni poprzez stosowne przekształcenia. Jeżeli nasze podejrzenie jest słuszne, to właśnie tu powstaje pole ostrego konfliktu.

Słabe powiązanie z otoczeniem zewnętrznym

Problem ten był wielokrotnie podnoszony przez Krajową Sekcję Nauki. Większość uwag i refleksji tu zawartych uważamy za trafne. Np.: „Słabe powiązanie z otoczeniem zewnętrznym przejawia się na dwóch zasadniczych poziomach – polityki rządowej oraz polityki uczelni.”

Tekst tego punktu przygotowuje klimat do przyjęcia dalej zgłoszonych rozwiązań. Np. fragment „*Ogólnie w Polsce brakuje koncepcji uczestnictwa zainteresowanych stron, tj. uczelni, społeczności lokalnych oraz środowiska biznesu, w zarządzaniu instytucjami szkolnictwa wyższego*” prowadzi dalej do forsowania „na siłę” koncepcji konwentu. Wydaje się, że jest to zbyt prosta recepta, która na dodatek może zabić pacjenta.

Naciągnięto też argumenty historyczne. Np. „*Polska tradycja akademicka oraz obowiązujące rozwiązania prawno-finansowe, sprzyjają tworzeniu się wyalienowanej ze środowiska zewnętrznego kultury akademickiej, której symbolem stała się wieża z kości słoniowej*”. Otóż okres bliskiego współdziałania szkół wyższych z otoczeniem gospodarczym zaczął się intensywnie rozwijać jeszcze w II Rzeczypospolitej i owocował wieloma zastosowaniami w przemyśle, także w okresie PRL-u. Dobrze dawały sobie radę, w warunkach „księżycowej” ekonomii socjalizmu, tzw. „gospodarstwa pomocnicze”. Proces wyalienowania szkół wyższych z otoczenia zewnętrznego zaczął się pod koniec lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku i systematycznie pogłębiał się do dziś.

III. Aktualny stan prawny

Bez komentarza.

IV. Możliwości podjęcia alternatywnych środków

Jeśli przygotowywane posunięcia mają mieć obudowę prawną, to alternatywą dla nich są rozwiązania pozaprawne. Czyżby o to chodziło?

V. Podmioty, na które będą oddziaływać projektowane ustawy

Bez komentarza.

VI. Przewidywane skutki finansowe

Informacja, że ta ustawa nie pociąga za sobą istotnych skutków finansowych dla budżetu państwa, budzi grozę. Każdą prawdziwie istotną reformę sfery społecznej należy wykupić. Dobrze wiedzieli o tym już reformatorzy z Komisji Edukacji Narodowej. Wydaje się zresztą, że taką słabo zakamuflowaną formą wykupu zamierzonej reformy, jest próba wprowadzenia statusu profesora w stanie spoczynku. Nie mamy nic przeciwko stworzeniu godnych warunków życia dla emerytowanych profesorów. Wymaga to jednak zwiększenia emerytury przeciętnie o 2320 zł miesięcznie. (Obecnie przeciętna emerytura profesora wynosi 3600 zł.) Refleksja o godnym życiu na emeryturze powinna być rozciągnięta na wszystkich emerytowanych nauczycieli akademickich, np. poprzez przyjęcie zasady, że emerytura nauczyciela akademickiego nie może być niższa niż 3 600 zł. Jest wysoce wątpliwe, by można było bez istotnego zaangażowania budżetu państwa przeprowadzić podobne zwiększenie w sytuacji, kiedy, nie bez poważnych powodów, Państwo wycofało się z finansowania stanu spoczynku dla sędziów i prokuratorów.

VII. Propozycje rozstrzygnięć i ich uzasadnienie

1. Nowy model zarządzania szkolnictwem wyższym

Zmiana polityki rządu wobec szkolnictwa wyższego będzie dokonana przez:

- (a) **zróźnicowanie uczelni według kryterium jakości badań i dydaktyki a nie ich statusu prawnego.** Optymistycznie nie przewiduje się uczelni słabych. Prawnym osiągnięciem jest tu sformułowanie „uczelnie prowadzące działalność dydaktyczną o charakterze lokalnym”.
- (b) **zwiększenie autonomii uczelni.** Słuszna jest propozycja, by zwiększyć autonomię uczelni przy określaniu i realizacji ich misji. Pewną ostrożność należy wykazać w kwestii zwiększania autonomii w zakresie gospodarowania zasobami materialnymi i niematerialnymi uczelni. Nie da się zwiększyć autonomii uczelni, i jednocześnie ściśle określając zadania, na które będą dawane pieniądze. W dzisiejszym świecie instrumentem pozbawiającym autonomii i wolności jest odmowa lub ograniczanie środków finansowych na wybrane cele. Jest to więc typowy punkt o charakterze propagandowym - rząd będzie mógł powiedzieć społeczeństwu, że oto zwiększa autonomię uczelni, a praktycznie nic się nie zmienia. Kolejny etap zwiększania autonomii, to np. prywatyzacja.
- (c) **zwrot w kierunku finansowania zadaniowego.** W odniesieniu do malejących środków z budżetu państwa oznacza to podniesienie kultury wyrywania środków przez uczelnie silniejsze uczelniom słabszym.
- (d) **zwiększenie nacisku na efekty działalności uczelni.** Ogólne sformułowanie jest dobre. Co może oznaczać w rzeczywistości, dowiemy się z tekstu regulacji ustawowej.

Prezentowane założenia mają na celu:

A. Projakościowe finansowanie szkół wyższych

Trzy pierwsze akapity zbliżyły nas do rzeczywistego obrazu sytuacji szkolnictwa wyższego.

Dalej wymieniono konieczne zmiany:

- Ograniczenie dotacji stacjonarnej i statutowej. Polityka rozwoju będzie finansowana w trybie konkursowym. To, przy malejących środkach, oznacza dla uczelni wyłącznie utratę stabilności finansowania.
- Wzmocnienie zadaniowego charakteru dotacji stacjonarnej. Nie bardzo wiadomo, co ma wspólnego wzmocnienie zadaniowego charakteru dotacji stacjonarnej z silniejszym jej powiązaniem z liczbą studentów.
- Uzależnienie dotacji statutowej od oceny parametrycznej (KEJN).

B. Poprawa jakości kształcenia

- Podstawowe jednostki organizacyjne uczelni mające uprawnienia habilitacyjne będą mogły samodzielnie określać i uruchamiać kierunki studiów.
- Uczelnie publiczne, mające do tego uprawnienia, będą mogły samodzielnie otwierać nowe kierunki studiów pod warunkiem, **że nie zwiększy się ogólna liczba studentów studiów stacjonarnych w uczelni**.
- Wprowadza się niewielkie zmiany w minimach kadrowych.
- Uczelnie będą zobowiązane do wdrożenia i doskonalenia wewnątrz-uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia.
- Wzmocnienie roli PKA; zostanie zmieniona nazwa Państwowa Komisja Akredytacyjna na Polska Komisja Akredytacyjna, a także jej usytuowanie (urząd centralny) i uprawnienia.

C. Lepsze wykorzystanie potencjału badawczego i dydaktycznego polskich uczelni

- Zobowiązanie uczelni do opracowania i przyjęcia regulaminów ochrony własności intelektualnej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych. *Popieramy*.
- Dla komercjalizacji dorobku naukowego uczelni za pośrednictwem firm pochodnych (ang. spin-off) lub umów licencyjnych, uczelnie będą mogły tworzyć spółki prawa handlowego. *Popieramy, ale mogą pojawić się rozbieżności w regulacjach szczegółowych*.
- Tworzenie przez uczelnie, instytucje naukowe PAN oraz instytuty badawcze wspólnych centrów naukowych i naukowo-przemysłowych. *Popieramy, ale mogą pojawić się rozbieżności w regulacjach szczegółowych*.
- Rozszerzenie możliwości kształcenia poza siedzibą uczelni w obszarze metropolitalnym. *Nie bardzo wiadomo, o co chodzi, mamy metropolie?*
- Zmiana przepisów dotyczących związków uczelni. Dopuszczenie konsolidacji uczelni oraz jednostek naukowych publicznych i niepublicznych w dwóch formach: (a) konsolidacji publicznej oraz (b) konsolidacji niepublicznej, przy czym obie formy będą odbywały się pod nadzorem Ministra Skarbu, po zaopiniowaniu przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Tu mamy poważne wątpliwości. Konsolidacja niepubliczna, to inaczej mówiąc taka „mapa drogowa”: niepubliczna łączy się z publiczną, przejmuje kadre, studentów i infrastrukturę dydaktyczną i naukową publicznej, stwierdza się, że część publiczna obumarła, uczelnia staje się prywatna (albo zachowuje się ten wyrostek robaczkowy, by ściągał pieniądze budżetu przeznaczone na publiczne).
- Dopuszczenie możliwości konsolidacji podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni przy zachowaniu uprawnień naukowych oraz dydaktycznych. *Oczywiste*.
- Zniesienie wymogu zatwierdzania regulaminów studiów i statutów uczelni przez Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Proponowane zmiany:

- zwiększają kompetencje rektora w zakresie likwidacji i tworzenia podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni oraz dopuszczają możliwości konsolidacji podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni przy zachowaniu uprawnień naukowych oraz dydaktycznych.
- wprowadzają możliwość ingerencji Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w przypadku utrzymującego się przez kilka lat deficytu finansowego uczelni publicznych.

W zmienionych regulacjach uczelnie publiczne, w których deficyt finansowy będzie utrzymywał się przez kilka lat lub będzie stanowił znaczną część dotacji będą zobowiązane opracować i przedłożyć właściwemu Ministrowi program naprawczy przewidujący restrukturyzację uczelni, który pokaże realną perspektywę odzyskania równowagi finansowej. Niepodjęcie tych działań lub ich niezadowolające rezultaty będą stanowić dla Ministra podstawę do **powołania osoby na stanowisko po. rektora**, której zadaniem będzie odpowiednia restrukturyzacja uczelni i przywrócenie jej płynności finansowej. Po. rektora będzie powołany na okres nie dłuższy niż trzy lata. Ustanowienie po. rektora spowoduje automatyczne **zawieszenie działalności organów kolegialnych uczelni** w zakresie decydowania o sposobie zarządzania uczelnią z pozostawieniem im uprawnień związanych z nadawaniem stopni naukowych.

Są to zmiany na tyle istotne i dotyczące miejsc drażliwych, że bez starannej dyskusji regulacji ustawowych się nie obejdzie. Dobre zarządzanie uczelnią oznacza również swobodę w dysponowaniu zasobami ludzkimi. Proponowane uszczegółowienie kryteriów kształtowania wysokości pensum dydaktycznego pracowników naukowo-dydaktycznych, pozwalające na bardziej elastyczne dostosowywanie go do realnych obowiązków naukowych i naukowo-dydaktycznych, a także możliwość obniżania pensum, powinno dostrzegać perspektywę rozwojową takich uprawnień.

D. Integracja uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Tworzenie regionów wiedzy

Finansowanie podmiotowe szkół wyższych o charakterze regionalnym zostanie wsparte finansowaniem zadaniowym prowadzonym w trybie konkursowym premiującym:

- (a) integrację uczelni z regionalnym rynkiem pracy, środowiskiem gospodarczym i otoczeniem społecznym oraz
- (b) realizację zadań naukowo-badawczych specyficznych dla regionu.

Przewidziane są następujące działania:

- Wprowadzenie możliwości kształcenia wspólnego z pracodawcą, a także kształcenia na zamówienie pracodawcy. *Zgoda.*
- Włączenie praktyków z organizacji gospodarczych, publicznych i społecznych do procesu dydaktycznego na kierunkach o profilu zawodowym przy:
 - (a) tworzeniu programów studiów,
 - (b) realizacji procesu kształcenia, a także
 - (c) ocenie jego efektów. *Zgoda.*

Uproszczenie procedury ustanawiania nieopodatkowanych stypendiów przyznawanych przez organy samorządu terytorialnego studentom, doktorantom oraz pracownikom akademickim. Wprowadzenie analogicznego mechanizmu finansowania stypendiów przez przedsiębiorców oraz organizacje społeczne. *Zgoda.*

Obowiązkowy konwent w PWSZ, którego celem ma być budowanie więzi między uczelnią a otoczeniem społeczno-gospodarczym. W kompetencjach konwentu znajdują się relacje uczelni z otoczeniem oraz zarządzanie strategiczne. Tryb funkcjonowania i zakres kompetencji konwentu określi statut uczelni, ale będzie on obejmował między innymi (a) uchwalanie strategii rozwoju uczelni zgodnie z krajową i regionalną polityką rozwoju; (b) coroczną ocenę stopnia realizacji strategii rozwoju uczelni; (c) uchwalanie zasad monitorowania realizacji strategii; *tu powstaje szereg wątpliwości wymagających doprecyzowania. Wprowadzenie obowiązkowego konwentu – z określonymi w projekcie kompetencjami - w uczelniach publicznych jest zamachem na autonomię uczelni. Konwent jako instytucja patronacka, której celem byłoby budowanie więzi między uczelnią a otoczeniem społeczno-gospodarczym, jest propozycją do rozważenia.*

Stopniowe przekształcenia PWSZ w samorządowe, publiczne szkoły wyższe (SPSW) prowadzące kształcenie na pierwszym stopniu o profilu zawodowym skorelowanym z potrzebami regionalnego rynku pracy. SPSW będzie powoływana uchwałą sejmiku województwa z inicjatywy i na wniosek organów uczelni i po uzyskaniu zgody MNiSW. Działalność oparta będzie na zasadach określonych w ustawie PSW. *Tu powstaje szereg wątpliwości wymagających doprecyzowania.*

Regionalne centra naukowo-przemysłowe (grupy jednostek organizacyjnych, w skład których będzie wchodzić, co najmniej jedna jednostka organizacyjna uczelni oraz co najmniej jeden przedsiębiorca) podejmą wspólne badania i prace rozwojowe służące lokalnej gospodarce lub inwestycje służące budowaniu regionów wiedzy, w których nie tylko rynek definiować będzie kierunki badań i kształcenia, ale również uczelnie definiować będą, jak należy poprawić rynek pracy. Wpiszą się tym samym w politykę innowacyjną Polski, w zakresie wspierania inicjatyw o charakterze klastrowym. Inicjatywy o takim charakterze do roku 2013, mają zagwarantowane środki finansowe w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka i istnieje duże prawdopodobieństwo, że będzie to kontynuowane w następnej perspektywie finansowej UE. *Zgoda.*

E. Stworzenie mechanizmu wyłaniania krajowych naukowych ośrodków wiodących

KNOW i uczelnie flagowe – *do tych inicjatyw można by odnieść się pozytywnie. Propozycja wyłaniania krajowych naukowych ośrodków wiodących rozumiana jako dodatkowe wsparcie Państwa dla badań naukowych „na najwyższym poziomie” byłaby godna poparcia, gdyby były określone dodatkowe środki finansowe przeznaczone na ten cel; a więc najpierw zapewnienie środków dla spokojnej pracy wszystkich uczelni publicznych spełniających warunki, jakie uczelnie muszą spełniać, by normalnie funkcjonować. Uważamy przy tym, że wszystkie uczelnie publiczne w naszym Kraju są potrzebne. Trzeba też zauważyć, że proponowane przez Ministerstwa dodatkowe środki są zbyt skromne by znacząco wesprzeć wybitnych. Czy Ministerstwo dokonało symulacji kosztów przeprowadzania „konkursów z udziałem międzynarodowych ekspertów”? Czy przy braku środków można uznać za priorytet mnożenie tych kosztów?*

F. Zmiany w ustroju uczelni publicznej

Dwie procedury (tradycyjna i konkursy) wyłaniania rektora i kierowników podstawowych jednostek organizacyjnych oraz dyrektorów instytutów. Ograniczenie do zasiadania w senacie do dwóch kadencji. Przypisanie senatowi uczelni kompetencji rady pracowniczej. *Stanowczo protestujemy przeciw uznaniu senatu uczelni za radę pracowniczą. Przypisanie senatowi tych kompetencji chyba ma być rekompensatą za dążenie do redukcji dotychczasowej roli senatu. Na dodatek takie rozwiązanie „ułatwiłoby” to proces konsultacji społecznych, czyniąc je pozornymi.*

G. Optymalizacja sposobu funkcjonowania organizacji przedstawicielskich i kontrolnych

Parytet dla kobiet 10% → 30%. *Znaczna część opinii środowiska kobiecego uważa parytet dla kobiet w organach przedstawicielskich za poniżający dla kobiet. Jak znaczna, należałoby zbadać.*

Przekształcenie Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego w Radę Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego. *Jeżeli połączono naukę i szkolnictwo wyższe w jednym resorcie, to i Rady można połączyć.*

II. Model kariery naukowej

Nowy model kariery naukowej był dyskutowany już podczas prac nad ustawą z 1990 roku, lecz nie doczekał się realizacji do dzisiaj. Był proponowany w projekcie ustawy opracowanym przez KSN¹ z 2000 roku i w projekcie poselskim² podczas prac nad ustawą z 2005 roku. Wtedy uznano, że do niego „nie dorosliśmy”. Kto odpowiada za tak długie „dorastanie”? Bez odpowiedzi na te i wiele podobnych pytań nie dotrzemy do jądra naszych słabości. Pozostaje niejasność, co do intencji autorów ustaw, a także obecnych zmian prawa w szkolnictwie wyższym.

Działania na rzecz zmiany modelu kariery akademickiej KSN prowadzi nieprzerwanie od początku lat dziewięćdziesiątych ub. wieku. Znalazło to wyraz m.in. w opracowanych przez KSN wcześniej wymienionych dwóch projektach ustaw „Prawo o szkolnictwie wyższym”. W tych projektach proponowaliśmy m.in. zastąpienie habilitacji uprawnieniem walidacyjnym – bezpośrednio związanym z oceną dorobku nauczyciela akademickiego i jego zdolnością do kreowania wysoko kwalifikowanych współpracowników i następców. Także zastąpienie jednym aktem prawnym obu nowelizowanych ustaw.

Obecnie, kolejny program reformy szkolnictwa wyższego należy ocenić w zestawieniu z zaleceniami Komisji Wspólnot Europejskich, uwzględniającej Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, które to zalecenia ujmują:

1. **wprowadzenie nowych instrumentów rozwoju kariery naukowców,**
2. **stabilny europejski rynek pracy dla naukowców,** który umożliwiłaby zatrudnienie i zatrzymanie na dłużej wysokiej klasy naukowców, w środowisku sprzyjającym efektywnej pracy i produktywności,
3. **stabilne systemy rozwoju kariery na wszystkich jej etapach,** niezależnie od rodzaju umowy, na podstawie której zostali zatrudnieni,
4. **jawne, przejrzyste i porównywalne w skali międzynarodowej procedury** dotyczące zatrudnienia i selekcji.

Krajowa Sekcja Nauki oczekuje, że przygotowywane przez MNiSW nowe ustawy – ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawa O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, będą respektowały zalecenia zawarte w Rekomendacji KE w postaci Europejskiej Karty dla Naukowców oraz Kodeksu Postępowania w sprawie Zatrudniania Naukowców³. W szczególności, będzie uwzględnione:

- aby „badania miały znaczenie dla społeczeństwa, oraz żeby nie powtarzać prac badawczych wykonanych wcześniej gdzie indziej”,
- że wszyscy naukowcy są „**uznani za profesjonalistów** i traktowani zgodnie z tym statusem, od samego początku kariery, czyli od poziomu studiów II stopnia (magisterskie uzupełniające i wyższe)”,
- utworzenie warunków pracy, w których, „możliwe byłoby **wprowadzenie elastyczności pracy,** mającej znaczący i pozytywny wpływ na prowadzenie prac badawczych. Umożliwienie zarówno kobietom, jak i mężczyznom pracującym naukowo pogodzenie pracy z życiem rodzinnym, rozwój kariery⁴ z posiadaniem i wychowywaniem dzieci. Szczególną uwagę należy skierować, między innymi, na elastyczne godziny pracy, pracę w innym wymiarze niż pełen etat, telepracę oraz płatny urlop naukowy”,
- że „działalność naukowców nie była utrudniana przez brak stabilności związany z kontraktami, dolożyć starań mających na celu poprawę **stabilności warunków zatrudnienia** naukowców, przestrzegając tym samym (i wprowadzając w życie) zasad i warunków zawartych w Dyrektywie Unii Europejskiej w sprawie Pracy na Czas Określony⁵”.
- staranie, aby „zapewnić naukowcom sprawiedliwe i **atrakcyjne warunki finansowania** i/lub płace, wraz ze stosownymi i opartymi na zasadach słuszności zabezpieczeniami socjalnymi (włączając zasiłki chorobowe oraz macierzyńskie/rodzicielskie, prawa emerytalne oraz zasiłki dla bezrobotnych), Dotyczyć to musi naukowców na każdym etapie kariery, w tym początkujących naukowców”,
- staranie, aby „zapewnić **reprezentatywną równowagę płci**⁶ na wszystkich szczeblach zatrudnienia, w tym na poziomie nadzorczym i menedżerskim. Powinno być to przeprowadzane na podstawie polityki równych szans, zarówno przy zatrudnianiu, jak i na kolejnych szczeblach kariery; nie powinno mieć to, jednakże, pierwszeństwa przed kryterium jakości i kompetencji. Aby zapewnić równe traktowanie obydwu płci, w komisjach dokonujących rekrutacji i oceny naukowców powinna być zachowana stosowna równowaga płci”,
- opracowanie konkretnej strategii „**rozwoju kariery** dla naukowców we wszystkich etapach kariery, niezależnie od rodzaju umowy, na podstawie której zostali oni zatrudnieni, w tym dla naukowców zatrudnionych na czas

¹ Poselski projekt ustawy "Prawo o szkolnictwie wyższym" z 2000 r. - druk sejmowy nr 2701 (III kadencja Sejmu).

² Poselski projekt ustawy "Prawo o szkolnictwie wyższym" z 2004 r. - druk sejmowy nr 2931 (IV kadencja Sejmu).

³ Rekomendacja Komisji Europejskiej w sprawie Europejskiej Karty dla Naukowców oraz Kodeksu Postępowania w sprawie Zatrudniania Naukowców, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela, 11.3.2005 C (2005) 576.

⁴ Patrz SEC (2005) 260, Kobiety i Nauka: Doskonałość i Innowacja – Równość Płci w Nauce.

⁵ Która ma na celu zapobieganie gorszemu traktowaniu pracowników zatrudnionych na czas określony niż stałych pracowników, zapobieganie nadużyciom wynikającym z zawierania kolejnych umów na czas określony, zwiększenie dostępności szkolenia dla pracowników zatrudnionych na czas określony oraz zapewnienie, by pracownicy zatrudnieni na czas określony byli informowani o możliwych do podjęcia pracach na stałe. Dyrektywa Rady 1999/70/WE dotycząca „Umowy Ramowej o pracy na czas określony”, zawarta przez ETUC, UNICE oraz CEEP, przyjęta 28 czerwca 1999.

⁶ Patrz SEC (2005) 260, Kobiety i Nauka: Doskonałość i Innowacja – Równość Płci w Nauce.

określony. Należy przy tym brać pod uwagę dostępność mentorów, którzy angażując się we wspieranie naukowców oraz kierowanie ich rozwojem, zarówno personalnym, jak i zawodowym, motywują ich i przyczyniają się do zmniejszenia możliwości wystąpienia poczucia braku bezpieczeństwa w ich przyszłości zawodowej. Wszyscy naukowcy powinni zapoznać się z tymi postanowieniami oraz ustaleniami”,

- że „współautorstwo powinno być postrzegane pozytywnie podczas dokonywania oceny pracowników przez instytucje, jako dowód świadczący o konstruktywnym podejściu do prowadzenia badań. Pracodawcy i/lub instytucje finansujące powinni zatem opracowywać strategie, praktyki oraz procedury mające na celu zapewnienie naukowcom, w tym także naukowcom rozpoczynającym dopiero karierę badawczą, możliwość wykonywania pracy w takich warunkach i na takich zasadach, dzięki którym ich osiągnięcia będą uznawane przez innych, a oni będą mogli być wymieniani i/lub cytowani w kontekście swoich rzeczywistych zasług (jako współautorzy referatów, patentów itd.), lub też będą mogli publikować wyniki swoich badań niezależnie od swoich promotorów/przełożonych”,
- że „nauczanie jest podstawowym narzędziem systematyzacji i szerzenia wiedzy i, jako takie, powinno być uważane za wartościową opcję w ramach ścieżek rozwoju kariery naukowców. Jednakże obowiązki związane z nauczaniem nie powinny być nadmierne i nie powinny uniemożliwiać naukowcom, szczególnie na wczesnych etapach kariery, prowadzenia ich własnej działalności badawczej”,
- że „wypełnianie obowiązków związanych z nauczaniem będzie stosownie wynagradzane oraz brane pod uwagę w systemach oceny pracowników, a także by czas spędzony przez samodzielnych pracowników naukowych na szkoleniu początkujących naukowców był uznany za czas poświęcony wypełnianiu obowiązków związanych z nauczaniem. W ramach rozwoju zawodowego naukowcy powinni mieć możliwość uczestnictwa w stosownych szkoleniach przygotowujących ich do wypełniania zadań związanych z nauczaniem i doradztwem”,
- rozpatrywanie „zażaleń/apelacji naukowców, włącznie z tymi dotyczącymi nieporozumień pomiędzy przełożonymi/promotorami a naukowcami na wczesnych etapach kariery. Za najlepsze rozwiązanie należy uznać ustanowienie instytucji bezstronnego **rzecznika praw** (ombudsmana), który zająłby się rozstrzyganiem tego typu spraw. Procedury te powinny zapewnić wszystkim naukowcom dostęp do poufnej i nieformalnej pomocy w rozwiązywaniu konfliktów związanych z pracą, sporów i zażaleń, mając na celu promowanie sprawiedliwego i opartego na zasadach równości traktowania pracowników wewnątrz instytucji oraz poprawę ogólnej jakości warunków pracy”,
- aby „**kryteria przyjmowania** naukowców do pracy, szczególnie naukowców na początkowych etapach kariery, były jasno i wyraźnie sprecyzowane. Powinny też ułatwić dostęp osobom należącym do grup społecznie pokrzywdzonych czy naukowcom powracającym po przerwie do kariery badawczej, w tym nauczycielom (na każdym poziomie) powracającym po przerwie do kariery badawczej”,
- rozróżnienie pomiędzy terminami: „Naukowiec na Wczesnym Etapie i Doświadczeni Naukowcy:
 - termin **Naukowiec na Wczesnym Etapie**⁷ odnosi się do naukowców będących na etapie pierwszych czterech lat (w pełnym wymiarze czasowym) prowadzenia swojej działalności badawczej, włączając w to okres szkolenia badawczego,
 - **Doświadczeni Naukowcy**⁸ są zdefiniowani jako naukowcy, o co najmniej czteroletnim stażu (w pełnym wymiarze czasowym) w dziedzinie badań naukowych, licząc od dnia uzyskania dyplomu uniwersyteckiego dającego im możliwość podjęcia studiów doktoranckich, odbytych w kraju, w którym uzyskano ów tytuł/dyplom, lub też jako naukowcy, którzy posiadają już stopień naukowy doktora, niezależnie od okresu, który poświęcili na zdobycie tego stopnia”.
- aby pracodawcy i/lub instytucje finansujące naukowców przestrzegały „zasad zawartych w Kodeksie Postępowania w sprawie Zatrudniania Naukowców podczas mianowania lub przyjmowania do pracy naukowców”.

Spełnienie przedstawionych warunków może zmienić obraz i efekty naszego kształcenia i pracy naukowej. W szczegółowych regulacjach proponujemy sięgnąć do wymienionych wcześniej projektów ustaw przygotowanych w środowisku Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”.

A. Doktorat na miarę współczesnych wyzwań

Jeśli doktorat ma stanowić podstawę formalną, umożliwiającą obejmowanie wszystkich stanowisk akademickich, to powinien być rzetelnym świadectwem odpowiednich kwalifikacji. Obecny system prowadzenia przewodów doktorskich tego warunku nie spełnia, gdyż umożliwia prześlizgiwanie się osób o kwalifikacjach budzących poważne wątpliwości. Trzeba więc przede wszystkim dokonać istotnych zmian w procesie kształcenia i promowania doktorów.

Wielokrotnie wskazywany niezadowolający poziom kwalifikacji znacznej części osób otrzymujących stopień naukowy doktora, wynika nie tylko z tego, że do studiów doktoranckich dopuszcza się wielu kandydatów niedostatecznie przygotowanych, lecz także, i to w jeszcze większym stopniu, z niewłaściwego trybu prowadzenia przewo-

⁷ Patrz Program Roboczy Kształtujący Zasoby Ludzkie i Mobilność Europejskiego Obszaru Badań Naukowych Marie Curie Actions, wydanie z września 2004, s. 41.

⁸ Idem, s. 42.

dów doktorskich. Trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę na znany fakt, że osoba pełniąca funkcję promotora jest na ogół osobiście zainteresowana pozytywnym zakończeniem przewodu w jak najkrótszym czasie (bo to pomnaża jej „dorobek”). Z kolei recenzenci często bywają skłonni do obniżania swoich wymagań przy ocenie rozprawy doktorskiej oraz kwalifikacji doktoranta, po to żeby nie doprowadzić do negatywnego wyniku przewodu, gdyż stanowiłoby to plamę na szlaku kariery promotora. Ten stan trwający od wielu lat, skutkujący obniżeniem poziomu doktoratów, powinien być radykalnie zmieniony. W tym celu zasadniczym zmianom muszą ulec procedury przewodów doktorskich. Organy prowadzące przewody doktorskie, w pełni samodzielne w tym zakresie, powinny podlegać kontroli zewnętrznej, prowadzonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną w ramach rutynowego postępowania sprawdzającego działalność jednostek organizacyjnych uczelni. Istotne, powtarzające się uchybienia polegające na obdarzaniu doktoratami osób o niedostatecznych kwalifikacjach, musi powodować zawieszenie lub cofnięcie uprawnień do prowadzenia przewodów doktorskich w danej jednostce. Jednak głównym czynnikiem, stymulującym wzrost poczucia odpowiedzialności w gronie osób aktywnych w przewodach doktorskich, powinna być pełna jawność postępowania. Zarówno rozprawa doktorska, opinia promotora, jak i recenzje, a także ustosunkowanie się doktoranta do krytyki recenzentów, powinny być udostępnione publicznie, bez ograniczeń, w postaci elektronicznej. W ten sposób końcowy etap przewodu doktorskiego uzyska rzeczywiście charakter publicznej prezentacji osiągnięć naukowych doktoranta, tak jak tego wymaga dobra tradycja akademicka (obecne obrony mają często charakter uroczystości rodzinno-koleżeńskich). Osoby zainteresowane przedmiotem rozprawy powinny być dopuszczone do publicznej dyskusji, nie tylko na obronie, lecz także za pomocą Internetu.

B. Uproszczenie i skrócenie procedury habilitacyjnej

Przy odpowiednim poziomie doktoratów oraz prawidłowej procedurze konkursowej na stanowiska nauczycieli akademickich, utrzymywanie stopnia doktora habilitowanego jest zbędne. Podnosi się często, że obecne postępowanie habilitacyjne, w znacznej części niejawnie, stawia habilitanta w sytuacji, w której o jego sprawie decyduje nieznanne mu gremium, kierujące się niejawnymi kryteriami, a końcowy wynik tej procedury nie jest poparty żadnym uzasadnieniem merytorycznym. Trudno uznać to za zgodne z powszechnie akceptowanymi normami współżycia społecznego. Zamiast utrzymywania stopnia naukowego doktora habilitowanego, będącego reliktem z czasów PRL, przejętym z systemu sowieckiego („doktor nauk”), należałoby raczej powrócić do polskiej tradycji z okresu II Rzeczypospolitej, w której habilitacja oznaczała nadanie prawa do prowadzenia określonego wykładu w jednostce uczelni. W nowej wersji, habilitacją można by nazwać uwieńczenie wygranego konkursu na stanowisko profesora, w toku którego kandydat prezentuje swój dorobek naukowy i dydaktyczny i wygłasza publiczny wykład.

C. Otwarcie uczelni na wybitnych badaczy z zagranicy

Otwarcie byłoby znacznie prostsze, gdyby nie problem habilitacji. Przedłożone propozycje stanowią ewidentny przykład dyskryminacji ze względu na pochodzenie. Doktorat za granicą dla cudzoziemca jest równy naszej habilitacji, doktorat za granicą dla Polaka – nie jest równy. Należy znieść habilitację, a nie będzie takich trudności.

D. Zmiana procedury nadawania tytułu naukowego oraz zwiększenie uprawnień wynikających z jego posiadania

Zatrudnienie na podstawie mianowania tylko dla osób posiadających tytuł profesora.

Przechodzenie w stan spoczynku.

Do rozstrzygnięcia dojrzała sprawa tytułu naukowego profesora. Nawiązując do dawniejszej tradycji II Rzeczypospolitej, tytuł profesora nadawany np. przez Prezydenta RP (może raczej „honorowego profesora”) należałoby pozostawić jako szczególne wyróżnienie, przyznawane osobom wybitnie zasłużonym dla nauki, o uznanym autorytecie. Natomiast sam termin „profesor” służy na ogół do określania stanowiska pracy w wyższej uczelni, wymagającego odpowiednio wysokich kwalifikacji i umiejętności prowadzenia pracy dydaktycznej. Tak też mogłoby być i u nas. No i czy rząd mógłby kiedyś dojść do wniosku, że warto zadbać, by wszyscy pracownicy – członkowie społeczności akademickiej, mieli godne życie po odejściu na emeryturę.

Przy zatrudnianiu nauczycieli akademickich na zasadzie mianowania, powszechnie stosowanym dotąd w publicznych szkołach wyższych w Polsce, wzmocniona jest trwałość zatrudnienia, która polega m.in. na trzymaniu się zamkniętego katalogu przyczyn uzasadniających wypowiedzenie stosunku pracy. Mianowanie w polskim publicznym szkolnictwie wyższym pozwala na dość dobrą realizację zapisów przyjętych w artykule 27 podpisanej przez Polskę Rekomendacji Dotyczącej Statusu Personelu Nauczającego w Szkołach Wyższych (UNESCO 1997). Przedstawione „Założenia” ograniczają mianowanie tylko do wąskiej grupy profesorów tytularnych. Prowadzony przy tej okazji spór o stabilizację w zawodzie nauczyciela akademickiego dotyczy w istocie sporu o ideę dobra wspólnego w szkolnictwie wyższym. Idea ta wprowadzana jest w życie poprzez takie organizowanie szkolnictwa, by można było zapewnić wolność w poszukiwaniu i głoszeniu prawdy. Służy temu szczególnie instytucja „tenure” oraz jej funkcjonalne ekwiwalenty w wielu krajach świata. Znaczne wysiłki na terenie ponadnarodowym (np. **Guidelines for Quality Provision in Cross-Border Higher Education jointly elaborated between the OECD and UNESCO**) zmierzają do umocnienia tego kierunku. „Założenia” zmierzają w kierunku przeciwnym.

E. Poprawa polityki kadrowej w uczelniach i instytucjach naukowych

Swoboda w kształtowaniu pensum przez rektora. *Sprawę pensum poruszyliśmy na str. 5 niniejszej opinii. Natomiast podstawowym warunkiem poprawy polityki kadrowej jest prawidłowy tryb przeprowadzania konkursów na stanowiska nauczycieli akademickich. Należy bezwzględnie zerwać z dotychczasową praktyką, będącą często parodią postępowania konkursowego, i wprowadzić rzetelne, jawne konkursy rozstrzygane przez komisje złożone z neutralnych osób. Okolicznością znacznie ułatwiającą prawidłowe prowadzenie naboru nowych pracowników, jak również ich awansowanie, powinno być spełnienie raczej oczywistego postulatu o pełnej jawności osiągnięć zawodowych, naukowych i dydaktycznych wszystkich czynnych nauczycieli akademickich. Byłaby to obiektywna miara, ułatwiająca rzetelną ocenę i dokonanie wyboru kandydata na stanowisko w uczelni.*

F. Zwiększenie przejrzystości w funkcjonowaniu Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych

Tu już zwiększanie przejrzystości nic nie pomoże. Od lat utrzymujemy, że Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych jest czynnikiem obcym w systemie demokratycznego społeczeństwa. Dla osób wychowanych w społeczeństwie zbiurokratyzowanym naturalnym wydaje się poszukiwanie i tworzenie ciał kontrolnych. Przeciwwstawieniem tej postawy jest poszukiwanie takich regulacji, przy których strona, której działalność podlega unormowaniu, sama jest zainteresowana w przekonaniu otoczenia, że działalność ta mieści się w granicach norm, a nawet, że jest od tych norm lepsza. Im bardziej otwarty i konkurencyjny jest system społeczny, tym lepiej działa ten mechanizm. Dlatego nie reforma sposobu powoływania Centralnej Komisji i trybu jej działania, ale jej likwidacja połączona z napiętnowaniem samej idei centralizacji badania kwalifikacji do pracy naukowej - powinna rozпочąć kolejny etap reformy nauki polskiej.

III. Studia i studenci

A. Zwiększenie dostępności do studiów wyższych

Cele reformy będą realizowane poprzez następujące działania:

- Rozszerzenie dostępności do bezpłatnego systemu kształcenia. *Trudno zgadnąć, na czym to rozszerzenie ma polegać.*
- Wprowadzenie zmian w systemie pomocy materialnej. *Tu przypuszczalnie nie planuje się zwiększenie środków na stypendia, a jedynie przesunięcie środków z funduszy na stypendia mieszkaniowe i na wyżywienie do stypendiów socjalnych.*

B. Lepsze przygotowanie absolwentów szkół wyższych do potrzeb gospodarki i funkcjonowania na rynku pracy

Zgoda na to, co napisano, lecz to nie jest istota tego problemu. Takie, a nie inne kształcenie studentów wynika właśnie między innymi z utrzymywanego modelu kariery akademickiej, z zapatrzenia w znaczenie publikacji w periodykach zagranicznych, z lekceważenia osiągnięć inżynierskich i z braku miejsca dla praktyków w uczelniach technicznych.

C. Umiejdzynarodowienie studiów

Nie należy lekceważyć możliwości kształcenia studentów zagranicznych w języku polskim. Oczywiście wymagałoby to stworzenia odpowiednich warunków i odpowiedniego promowania. Umiejdzynarodowienie naszych studiów nie powinno zamykać się na Europie i nie powinno ograniczać się do form proponowanych w ramach Procesu Bolońskiego. Np. Krajowa Sekcja Nauki wspiera egipską inicjatywę utworzenia pod Kairem uczelni egipsko-polskiej.

D. Większe upodmiotowienie studentów i dbałość o ich prawa

Dalszy wysiłek w tym kierunku jest ze wszech miar wskazany

Nadesłane opinie i uwagi zebrał i opracował:

Jerzy Ołędzki – Wiceprzewodniczący KSN ds. Organizacji i Finansowania Nauki

Przewodniczący Krajowej Sekcji Nauki
NSZZ „Solidarność”

Janusz Sobieszkański

**Środki na wynagrodzenia
i zasady ich wykorzystania w 2009 r.**

Zastrzeżenia

KSN NSZZ „Solidarność”

Warszawa, dn. 17.07.2009 r.

Podsekretarz Stanu w MNiSW - Prof. dr hab. Witold Jurek

Szanowny Panie Ministrze,

Podpisuję protokół ze spotkania Pana Ministra z przedstawicielami Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” i Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego, w obecności przedstawicieli Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego w dniu 2 czerwca 2009 r.

Pozwolę sobie jednak zaznaczyć, że z przebiegu rozmów wynikała informacja, że będą zagwarantowane tzw. „skutki przechodzące” w 2010 roku. Ta ważna kwestia nie została ujęta w tekście protokołu. Łączę wyrazy szacunku

Przewodniczący KSN NSZZ „Solidarność”

Janusz Sobieszczański

Odpowiedź Ministra na zastrzeżenia

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego - Prof. Witold Jurek

Warszawa, 30 lipca 2009 r.

Pan Janusz Sobieszczański

Przewodniczący KSN NSZZ „Solidarność”

Szanowny Panie Przewodniczący,

odpowiadając na pismo, z dnia 17 lipca 2009 r. (L.p.73/W/2009) w sprawie treści podpisanego protokołu ze spotkania Pana Prof. dr hab. Witolda Jurka – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa wyższego z przedstawicielami związków zawodowych, które miało miejsce w gmachu Politechniki Warszawskiej w dniu 2 czerwca 2009 r. uprzejmie informuję, iż Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego występując do Ministra Finansów, w porozumieniu z pozostałymi ministrami nadzorującymi szkoły wyższe, o uruchomienie środków, ujętych w ustawie budżetowej na rok 2009, w części 83 – Rezerwy celowe, poz. 42 „Dofinansowanie zadań szkolnictwa wyższego”, z przeznaczeniem na zwiększenie wynagrodzeń (wraz z pochodnymi) dla pracowników cywilnych uczelni publicznych, wnioskował jednocześnie o uwzględnienie środków powyższej rezerwy celowej (poz. 42) w limitach wydatków na 2010 r. określanych dla poszczególnych części budżetowych – w zakresie wydatków działu 803 „Szkolnictwo wyższe”. Z wyrazami szacunku

/-/ Witold Jurek

Protokół ze spotkania Pana prof. dr hab. Witolda Jurka – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego z przedstawicielami Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność” w obecności przedstawicieli Rady Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego

Politechnika Warszawska, dnia 2 czerwca 2009 r.

Rozpoczynając spotkanie Pan Prof. dr hab. Witold Jurek – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego poinformował przedstawicieli związków zawodowych, iż dnia 28 maja 2009 r. Minister Finansów wydał decyzję o uruchomieniu z rezerwy celowej poz. 42 środków finansowych w wysokości 368 340 tys. zł na zwiększenie od dnia 1 stycznia 2009 r. wynagrodzeń (wraz z pochodnymi) dla pracowników cywilnych uczelni publicznych nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Infrastruktury, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz pięciu niepublicznych uczelni katolickich, finansowanych w ramach dotacji, o której mowa w art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Należy podkreślić, iż w marcu br. Minister Zdrowia uzyskał z tej rezerwy środki w wysokości 58 510 tys. zł, czyli w pełnej kwocie wynikającej z przyjętej zasady podziału, i rozdzielił je pomiędzy poszczególne uczelnie medyczne. Strona związkowa oświadczyła, iż większość środków z dotacji przekazanej do dyspozycji Ministra Zdrowia została już podzielona bez porozumienia ze

związkami zawodowymi i niestety nie wszędzie przeznaczono ją na wzrost wynagrodzenia pracowników.

W ramach ostatniej decyzji Ministra Finansów, pozostała część rezerwy (368 340 tys. zł) została podzielona proporcjonalnie do wysokości zatrudnienia w ujęciu średniorocznym za 2008 r. pomiędzy ministerstwa nadzorujące poszczególne grupy szkół wyższych. Z przedstawicielami związków zawodowych uzgodniono, iż kryterium podziału omawianej rezerwy w części przeznaczonej dla pracowników cywilnych uczelni nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz dla pięciu niepublicznych uczelni katolickich, będzie, podobnie jak w roku ubiegłym, liczba pracowników zatrudnionych w danej uczelni jako podstawowym miejscu pracy (w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 33 ustawy - *Prawo o szkolnictwie wyższym*). Podczas spotkania rozważane były także dwa inne kryteria podziału tej części dotacji, tj.: liczba osób zatrudnionych ogółem w danej uczelni lub liczba osób pracujących wyłącznie w danej uczelni.

Ponadto uzgodniono, iż wspomniana rezerwa przeznaczona dla uczelni nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego będzie uruchomiona w możliwie szybkim terminie, niezależnie od pro-

wadzonych prac nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz. U. Nr 251 poz. 1852, z późn. zm.).

Podczas spotkania związku zawodowe wyraziły obawę, czy władze poszczególnych uczelni dokonają podziału otrzymanej kwoty dotacji na wynagrodzenia pracowników w porozumieniu z uczelnianymi przedstawicielami związków zawodowych, zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (t.j. – Dz. U. z 2001 r. nr 79, poz. 854, z późn. zm.). Podkreślono potrzebę dokonania przez władze uczelni podziału środków w porozumieniu z uczelnianymi przedstawicielami związków zawodowych, zgodnie z obowiązującym prawem. Podjęto także kwestie dotyczącą możliwości wzrostu wynagrodzeń pracowników domów studenckich i stołówek z omawianej dotacji. Jednakże ww. pracownicy wynagradzani są z innego źródła, jakim jest fundusz pomocy materialnej, a zatem omawiana dotacja ich nie obejmuje.

W odniesieniu do prowadzonych prac nad nowelizacją rozporządzenia w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej, związki zawodowe zwróciły uwagę na fakt, iż opracowane przez resort i przekazane im dane, uzyskane z przesyłanych przez uczelnie „Tabel wynagrodzeń”, były danymi zagregowanymi i nie zawierały danych szczegółowych dotyczących poszczególnych uczelni oraz nie uwzględniały pewnej liczby pracowników bibliotek uczelnianych i dokumentacji naukowej, a także pracowników nie będących nauczycielami akademickimi.

Podczas spotkania Pan prof. dr hab. Witold Jurek zaznaczył, iż podniesienie minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego pracowników uczelni publicznych byłoby możliwe jedynie w sytuacji, gdyby resort mógł zapewnić poszczególnym uczelniom dodatkowe środki finansowe na pokrycie skutków tej podwyżki. W budżecie państwa nie ma jednakże przewidzianych na ten cel środków. Związki zawodowe wyraziły potrzebę rozpatrzenia możliwości wprowadzenia wzrostu o 5% minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego w nowelizowanym rozporządzeniu przynajmniej w stosunku do niektórych grup pracowników, a w szczególności dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych w uczelni. Pan prof. dr hab. Witold Jurek podkreślił, iż wzrost minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego pracowników uczelni, bez przekazania przez resort na ten cel dodatkowych środków, może pogorszyć sytuację finansową poszczególnych uczelni.

Związki zawodowe wyraziły także swoje zaniepokojenie spowodowane możliwością dokonania zmiany w rozporządzeniu poprzez zwiększenie wysokości maksymalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego, a pozostawienie bez zmian stawek minimalnych.

Zdaniem związków zawodowych wzrost maksymalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego spowoduje zwiększenie wynagrodzenia zasadniczego pracowników lepiej zarabiających, a nie wpłynie na wynagrodzenia pracowników zarabiających najmniej w danej grupie stanowisk.

Związki zawodowe wskazały także na funkcjonującą w niektórych uczelniach praktykę polegającą na podnoszeniu w związku z pełnioną przez nie funkcją osobom, które otrzymują już maksymalną stawkę dodatku funkcyjnego — wysokości wynagrodzenia zasadniczego. Działania te spowodowane są faktem, iż określona w rozporządzeniu wysokość dodatków funkcyjnych jest oceniana przez władze tych uczelni jako nieadekwatna do rangi obowiązków, które dana osoba wykonuje z racji pełnionej przez siebie funkcji. Dotychczas wartości dodatków funkcyjnych nie zostały zmienione, ponieważ we współpracy ze związkami zawodowymi i przedstawicielami KRASP-u nie wypracowano ogólnych zasad różnicowania wysokości dodatków funkcyjnych w różnych typach uczelni. Należy zaznaczyć, iż po zakończeniu pełnienia funkcji osoba taka powinna tracić uprawnienie do otrzymywania dodatku funkcyjnego i otrzymywać wynagrodzenie zasadnicze w takiej wysokości, jaką otrzymywała zanim została powołana do pełnienia danej funkcji w uczelni.

Ponadto związki zawodowe przypomniały, iż podczas prac nad nowelizacją należy rozważyć zasadność propozycji Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”, zawartych w piśmie z dnia 8 kwietnia 2009 r. Ustalono, iż w ciągu miesiąca resort przygotuje projekt nowelizacji wspomnianego rozporządzenia. Podczas dyskusji podjęto także kwestię ewentualnej zmiany algorytmu, na podstawie którego dokonywany jest podział dotacji stacjonarnej pomiędzy poszczególne uczelnie. Związki zawodowe zgłosiły potrzebę powołania roboczego zespołu składającego się z przedstawiciele resortu, związków zawodowych, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, który podjąłby się wypracowania nowych zasad podziału dotacji.

Ponadto podczas spotkania podjęto dyskusję nad problemem poziomu finansowania dydaktyki i nauki w szkolnictwie wyższym. Ze strony resortu podkreślono: kwestię zmniejszania się dochodów własnych uczelni, związaną ze zmniejszającą się liczbą studentów na studiach niestacjonarnych, oraz obawę o poziom innych dochodów uczelni w związku z ogólnokrajowym kryzysem. Ze względu na spadkową tendencję demograficzną należałoby także rozważyć możliwość i zasadność przekwalifikowania poszczególnych pracowników dydaktycznych uczelni do prowadzenia prac związanych z szeroko rozumianymi badaniami naukowymi, na które dotacja w najbliższym okresie nie powinna maleć. Ze strony związków zawodowych zwrócono uwagę na brak stabilizacji finansowej, który wpływa na możliwość prowadzenia na wysokim poziomie dydaktyki i badań naukowych w szkołach wyższych.

Janusz Sobieszkański

Witold Jurek

Notatka z XXXVII posiedzenia Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego

XXXVII posiedzenie Rady Głównej w dn. 18.06.2009 r. było w pierwszej części poświęcone projektowi nowelizacji ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Dyskusję otworzyło wystąpienie min. B. Kudryckiej, która poinformowała RG, że do 15 lipca br. Ministerstwo będzie przyjmować opinie i wnioski w sprawie ogłoszonego projektu ustawy. Zwróciła uwagę, że istnieje pilna potrzeba zmian w funkcjonowaniu szkolnictwa wyższego, które przeszło przez okres szybkiego rozwoju, jednak w stanie obecnym jest niekonkurencyjne na tle uczelni europejskich. Świadczy o tym niska liczba studentów zagranicznych podejmujących studia w naszym kraju (15 700 osób w 2006 r.), co stawia Polskę na jednym z ostatnich miejsc w Europie.

Min. B. Kudrycka podkreśliła następnie pozytywną rolę, którą odgrywają uczelnie niepubliczne w rozwoju szkolnictwa w Polsce, nie ukrywając jednak, że występuje często sprzeczność interesów między uczelniami publicznymi i niepublicznymi. Obecnie większość studentów (ok. 60%) korzysta ze studiów płatnych, jednak w okresie niżu demograficznego udział ten będzie maleć. Nie należy dzielić uczelni na te publiczne i te niepubliczne, tylko na uczelnie dobrze kształcące studentów i na pozostające na niższym poziomie. Dobre uczelnie powinniśmy wspierać finansowo. Projektowane obecnie zmiany prawa o szkolnictwie wyższym mają charakter ewolucyjny, a nie rewolucyjny. Można to dostrzec śledząc znacznie radykalniejsze reformy wprowadzane w wielu krajach europejskich. Powinniśmy stwarzać warunki, które zachęcą młodych doktorów do kontynuowania kariery naukowej w polskich uczelniach. Na zakończenie min. B. Kudrycka zwróciła się do RG z prośbą o rozważenie możliwości rozszerzenia zakresu kompetencji Rady tak, aby oprócz problemów kształcenia w szkołach wyższych objęła również dziedzinę badań naukowych. Celem byłoby utworzenie Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Odpowiadając na ten ostatni fragment, przewodniczący RG prof. J. Błazejowski poinformował, że rozpoczął już wstępne konsultacje w sprawie poszerzenia zakresu działania Rady przez włączenie problematyki badań naukowych. W toku dyskusji poruszono m.in. następujące problemy:

- Stwierdzono, że mała atrakcyjność polskich uczelni dla studentów zagranicznych wynika z niedostatecznego wyposażenia. Wyrażono też opinię, że nadmierny nabór na płatne studia niestacjonarne powoduje obniżenie jakości nauczania.
- Kilkakrotnie wyrażano wątpliwości, czy Ministerstwo powinno wyznaczać uczelniom limity przyjmowanych studentów. Wątpliwości wywołuje też projektowana odpłatność za „drugi kierunek studiów”.

- Zgłoszono postulat zrównania uprawnień uczelni publicznych i niepublicznych do korzystania ze wsparcia finansowego przez uczelnie wyróżniające się jakością kształcenia. Jednak zwrócono też uwagę, że większość uczelni niepublicznych korzysta z kadry wykształconej przez uczelnie publiczne, a obecnie nie partycypuje w kosztach kształcenia tych kadr. Podkreślono także rolę wybitnych ośrodków naukowych w kształceniu kadry dla wyższych uczelni.
- Parokrotnie wypowiedziano się za wprowadzeniem współpłaty za studia, oceniając jednak sceptycznie możliwości przyjęcia takiego rozwiązania przez polityków.
- Poruszono problem etatyżacji w uczelniach w celu uporządkowania ich polityki kadrowej.
- Wyrażono wątpliwości, co do potrzeby wprowadzenia „stanu spoczynku” dla profesorów w wieku emerytalnym, a także, co do konieczności wysyłania 70-letnich profesorów na emeryturę.
- Zwrócono uwagę, że ustawa powinna wskazać, jakie instytucje będą kompetentne w sprawach naruszania zasad etyki w badaniach naukowych, np. w zakresie praw autorskich.
- Przedstawiciel Parlamentu Studentów zgłosił zastrzeżenia do projektowanych zasad przyznawania stypendiów.

Odnosząc się do głosów w dyskusji, min. B. Kudrycka wyjaśniła, że projekt ustawy zakłada, iż „pieniądze mają iść za studentem”. Nie chodzi o wprowadzenie limitu przyjęć na studia, lecz o określenie, jaką liczbę punktów kredytowych (ECTS) może uczelnia zaoferować studentom na studiach bezpłatnych (czyli w ramach dotacji dydaktycznej z budżetu państwa). W obecnych warunkach, nadmierny nabór często powoduje obniżenie jakości nauczania. Jednak to uczelnie same zdecydowały, jak wykorzystać uzyskane środki, dzieląc je pomiędzy poszczególne kierunki studiów lub tworząc nowe kierunki. Brak regulacji w tym zakresie mógłby doprowadzić do likwidacji w okresie niżu demograficznego niektórych mniej popularnych uczelni. Dotyczy to zwłaszcza uczelni niepublicznych. Ze względu na mniejszy nabór, zmniejszą się także wpływy uczelni publicznych z płatnych studiów niestacjonarnych. Projektowany system finansowania uczelni powinien premiować jakość nauczania zarówno w uczelniach publicznych, jak i niepublicznych. Dotyczy to w szczególności tzw. studiów zamawianych przez ministra. Proponowana odpłatność za „drugi kierunek studiów” nie będzie przeszkodą dla zdolnych studentów, gdyż znaczna ich liczba (10% ogółu studentów) będzie mogła korzystać z dodatkowych studiów bezpłatnie.

Minister B. Kudrycka podkreśliła, że polskie uczelnie przegrywają konkurencję o zatrudnianie mło-

dych pracowników (doktorów) z ośrodkami zagranicznymi. W celu zapewnienia rozwoju młodej kadry, trzeba przeznaczyć odpowiednie środki na tworzenie nowych zespołów badawczych kierowanych przez mło-

dych wyróżniających się badaczy. Postulowana niekiedy etatyzacja (określenie liczby stanowisk) nie wydaje się obecnie możliwa, ze względu na opór środowisk akademickich.

Notatkę sporządził: K. Schmidt-Szałowski

Sprawy zagraniczne

Sprawozdanie z konferencji UNESCO na temat szkolnictwa wyższego (Paryż, 5-8 lipca 2009 r.)

W dniach 5-8 lipca 2009 r. w Paryżu odbyła się konferencja UNESCO poświęcona szkolnictwu wyższemu. Wzięło w niej udział ponad 1000 uczestników z około 150 krajów. Uczestnikami Konferencji byli ministrowie, rektorzy, nauczyciele akademicy, studenci, czołowi przedstawiciele sektora prywatnego, a także przedstawiciele instytucji regionalnych i międzynarodowych. W skład 3-osobowej polskiej delegacji MNiSW, poza jej przewodniczącą panią wiceminister prof. Grażyną Prawelską-Skrzypek, wchodził z-ca Dyrektora Departamentu ds. Strategii oraz prof. Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Wśród osób zaproszonych na konferencję z Polski znaleźli się Prof. Jerzy Woźnicki, prof. Andrzej Kraśniewski reprezentujący KRASP i niżej podpisany, który na konferencji reprezentował KSN. Konferencja paryska została poprzedzona 6 konferencjami regionalnymi: w Cartagena de Indias (Kolumbia), Makau, Dakarze, New Delhi, Bukareszcie i Kairze. Na podstawie dyskusji na konferencjach regionalnych powstał projekt komunikatu końcowego. Tuż przed konferencją, w czerwcu w okresie 3 tygodni odbywało się Forum internetowe uczestników jako sposób przygotowania się konferencji, w którym brał również udział niżej podpisany.

Przedmiotem dyskusji na forum internetowym, a następnie na konferencji były 3 grupy zagadnień, a mianowicie:

- umiędzynarodowienie, regionalizacja i globalizacja,
- sprawiedliwość, dostęp i jakość,
- uczenie się, badania i innowacje.

W okresie poprzedzającym konferencję, w dniu 3 lipca 2009r., EI zorganizowała jednodniowe spotkanie dla zarejestrowanych na konferencję przedstawicieli nauczycielskich ZZ afiliowanych w tej organizacji (ze względów oszczędnościowych KSN nie był na tym spotkaniu reprezentowany), a bezpośrednio na konferencji w jej ostatnim dniu EI współorganizowała, ze studentami i rektorami, panel dyskusyjny. Wiceprezydent EI Irene Duncan Adamusa wygłosiła przemówienie na jednej z dwóch sesji otwierających w pierwszym dniu konferencji, natomiast Penni Stuart, prezydent Kanadyjskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Uniwersyteckich, wygłosiła referat, na jednym z warsztatów, na temat profesji akademickiej. EI było obecne na konferencji poprzez swoje stoisko wystawowe, a zastępca Sekretarza Generalnego EI - Monique Fouilhoux była członkiem komisji redakcyjnej przygotowującej komunikat końcowy z konferencji. Warto zauważyć w tym kontekście, że zazwyczaj tego typu konferencje są dopięte na ostatni guzik, nie tylko po względem organizacyjnym, ale i programowym, a przygotowane przez organizatorów propozycje do zatwierdzenia przez uczestników (rządy) są przyjmowane przez aklamację. Tym razem było nieco inaczej. Gdy przewodniczący sesji otwierającej zaproponował skład komisji redakcyjnej do opracowania projektu komunikatu końcowego i poinformował, że w jego skład wejdą także obserwatorzy ale bez prawa głosu, przedstawiciel rządu Indii wystąpiła z kontrpropozycją, aby przyznać prawo zabierania głosu także obserwatorom, ale bez prawa głosowania.

Komunikat końcowy odnosi się do szeregu kluczowych spraw globalnych dotyczących szkolnictwa wyższego w nadchodzącej dekadzie, a mianowicie: społecznej odpowiedzialności szkolnictwa wyższego, dostępu, sprawiedliwości i jakości, umiędzynarodowienia, regionalizacji i globalizacji, uczenia się, badań i innowacji a także szkolnictwa wyższego w Afryce. W ostatnim przypadku konferencja położyła duży akcent na region afrykański, poświęcając mu całą 4,5-godzinną sesję popołudniową. Komunikat kończy się wezwaniem państw członkowskich i UNESCO do podjęcia konkretnych działań. EI udało się zabezpieczyć w różnych częściach Komunikatu odniesienia do szanowania praw pracowników akademickich. Niżej przykłady zapisów ważnych z punktu widzenia NA.

„Zapewnienie jakości w szkolnictwie wyższym wymaga uznania znaczenia i utrzymania oddanych pracowników dydaktycznych i naukowców (pkt. 21).”

„Dla jakości i integralności szkolnictwa wyższego ważne jest, aby pracownicy akademicy mieli możliwości prowadzenia badań i otrzymania finansowania (*scholarship*). Wolność akademicka jest podstawową wartością, którą trzeba chronić w dzisiejszym ewoluującym i nieprzewidywalnym środowisku globalnym” (pkt. 37).

„Państwa członkowskie, we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami, powinny opracować polityki i strategie na poziomie systemu i szkoły wyższej w celu wzmocnienia atrakcyjności karier akademickich poprzez zapewnienie szacunku dla praw i odpowiednich warunków pracy pracowników akademickich, zgodnie z Zaleceniem z 1997r. dotyczącym Statusu Personelu Nauczającego Szkolnictwa Wyższego” (pkt. 51k)”.

„Na koniec komunikat wzywa UNESCO, aby pomogło rządowi i szkołom wyższymi wprowadzić w życie swoje instrumenty ustalające standardy, w szczególności Zalecenia z 1997r. dotyczącego statusu personelu nauczającego szkolnictwa wyższego” (pkt. 50c).

Ważnym stwierdzeniem komunikatu końcowego jest następujące zdanie: „W żadnym momencie w historii inwestowanie w szkolnictwo wyższe, jako główną siłę w budowaniu inkluzyjnego (włączającego) i zróżnicowanego społeczeństwa opartego na wiedzy, rozwijającego badania, innowacje i kreatywność nie było tak ważne jak obecnie”.

W swoim wystąpieniu na sesji inauguracyjnej Dyrektor Generalny UNESCO Koïchiro Matsuura powiedział: Na tle szybko zmieniającego się i złożonego krajobrazu określiliśmy kierunki ponieważ zasadniczo podzielamy wspólną wizję etycznej i strategicznej odpowiedzialności szkolnictwa wyższego w obecnym społeczeństwie globalnym potwierdzając jednocześnie, że UNESCO w dalszym ciągu będzie silnym głosem na rzecz szkolnictwa wyższego.

Podsumowując Konferencję Sprawozdawca Generalny prof. Suzy Halami zauważył, że wysoki stopień uczestnictwa ministrów i decydentów politycznych pokazuje świadomość znaczenia szkolnictwa wyższego w budowaniu społeczeństw opartych na wiedzy.

Ryszard Mosakowski

Światowa Konferencja na temat Szkolnictwa Wyższego „Nowa Dynamika Szkolnictwa Wyższego i Badań dla Przemiany Społecznej i Rozwoju”

(UNESCO, Paryż, 5 – 8 lipca 2009 r.)

Komunikat - Preambuła

My, uczestnicy Światowej Konferencji na temat Szkolnictwa Wyższego odbytej w dniach 5-8 lipca 2009 r. w siedzibie UNESCO, w Paryżu, uznając trwałą odpowiedniość wyników Deklaracji Konferencji na temat Szkolnictwa Wyższego oraz uwzględniając wyniki i rekomendacje 6 regionalnych konferencji (Cartagena de Indias, Makau, Dakar, New Delhi, Bukareszt i Kair), a także wyniki dyskusji z tej konferencji „Nowa Dynamika Szkolnictwa Wyższego i Badań dla Przemiany Społecznej” przyjmujemy obecny komunikat.

Jak dobro publiczne i nakaz strategiczny dla wszystkich poziomów edukacji i jako podstawa dla badań, innowacji i kreatywności szkolnictwo wyższe musi być sprawą odpowiedzialności i wsparcia ekonomicznego wszystkich rządów. Jak podkreślono w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, szkolnictwo wyższe powinno być jednakowo dostępne dla wszystkich na podstawie zalet (merits) (Art.26, par.1).

Odpowiedzialność społeczna za szkolnictwo wyższe

1. Opieka nad szkolnictwem wyższym, jako dobrem publicznym, jest obowiązkiem wszystkich zainteresowanych, a zwłaszcza Rządów.
2. W obliczu złożoności obecnych i przyszłych wyzwań globalnych, na szkolnictwie wyższym spoczywa społeczna odpowiedzialność za rozwijanie naszego rozumienia różnorodnych problemów mających wymiar społeczny, ekonomiczny, naukowy i kulturowy oraz doskonalenie nowej zdolności odpowiadania na nie. Powinno prowadzić społeczeństwo w generowaniu wiedzy globalnej w celu zajmowania się sprawami globalnymi, m.in. zapewnienia zdrowej żywności, ochrony przed zmianami klimatu, zarządzaniem dostępem do wody, dialogiem międzykulturowym, energią odnawialną i ochroną publicznej służby zdrowia.
3. Szkoły wyższe, poprzez swoje zasadnicze funkcje (badania, nauczanie i usługi dla społeczeństwa), prowadzone w kontekście autonomii szkół i wolności akademickiej, po-

Obecny spadek gospodarczy może poszerzyć przepaść w dostępie i jakości pomiędzy krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się, a także w poszczególnych krajach, stanowiąc dodatkowe wyzwania dla krajów, w których dostępność jest już ograniczona.

W żadnym momencie w historii inwestowanie w szkolnictwo wyższe, jako główną siłę w budowaniu włączającego i zróżnicowanego społeczeństwa wiedzy, nie było ważniejsze niż obecnie. Ostatnia dekada dostarcza dowody, że szkolnictwo wyższe i badania przyczyniają się do wykozerzenia biedy, oraz do zrównoważonego rozwoju i postępu w kierunku osiągnięcia uzgodnionych celów rozwojowych, które obejmują Milenijne Cele Rozwojowe (MDG) i Edukację dla Wszystkich (EFA). Globalny program edukacji powinien odzwierciedlać te rzeczywistości.

- winni zwiększać swój nacisk na interdyscyplinarność oraz promować krytyczne myślenie i aktywne obywatelstwo. To przyczyniłoby się do zrównoważonego rozwoju, pokoju, dobrobytu i realizacji praw człowieka, w tym sprawiedliwości pomiędzy kobietami i mężczyznami.
4. Szkolnictwo wyższe musi dać nie tylko solidne umiejętności dla obecnego i przyszłego świata ale także przyczynić się do edukacji etycznych obywateli przywiązanych do budowy pokoju, obrony praw człowieka i wartości demokracji.
5. Istnieje potrzeba większej ilości informacji, otwartości i transparentności w odniesieniu do różnych misji i osiągnięć poszczególnych szkół wyższych.
6. Autonomia jest niezbędnym wymaganiami dla wypełnienia misji szkoły wyższej poprzez jakość, odpowiedzialność, sprawność, transparentność i odpowiedzialność społeczną.

Dostępność, sprawiedliwość, jakość

7. W czasie ostatnich 10 lat dokonano ogromnych wysiłków dla poprawy dostępności i zapewnienia jakości. Ten wysiłek musi być kontynuowany. Sama dostępność jest jednak niewystarczająca. Należy uczynić znacznie więcej. Trzeba podjąć wysiłki w celu zapewnienia sukcesu uczącym się.
8. Rozszerzenie dostępności stało się priorytetem dla większości państw, a zwiększenie uczestnictwa w szkolnictwie wyższym stanowi główny trend globalny. Mimo to utrzymują się wielkie różnice stanowiące zasadnicze źródło nierówności. Rządy i szkoły wyższe muszą popierać dostęp dla kobiet, ich uczestnictwo i sukces na wszystkich poziomach edukacji.
9. Rozszerzając dostęp, szkoły wyższe muszą zajmować się jednocześnie sprawiedliwością, odpowiedzialnością i jakością. Sprawiedliwość nie jest po prostu tylko sprawą dostępności – celem musi być skuteczne uczestnictwo i ukończenie (studiów) przy zapewnieniu studentom opieki społecznej. Opieka powinna obejmować odpowiednie wsparcie finansowe i edukacyjne studentom pochodzącym ze społeczności biednych i zmarginalizowanych.
10. Społeczeństwo oparte na wiedzy potrzebuje różnorodności w systemach szkolnictwa wyższego, z szeregiem instytucji mających różne mandaty i zajmujących się różnymi rodzajami uczących się. Poza publicznymi, prywatne szkolnictwo wyższe, realizujące cele publiczne, ma do odegrania ważną rolę.
11. Nasza zdolność zrealizowania Edukacji dla Wszystkich jest zależna od naszej zdolności zajęcia się niedoborem nauczycieli na całym świecie. Szkolnictwo wyższe musi zwiększyć kształcenie i doksztalcenie nauczycieli zgodnie z programem, który wyposaża indywidualne osoby w wiedzę i umiejętności potrzebne w XXI wieku. To będzie wymagać nowych sposobów podejścia, w tym edukacji otwartej i edukacji na odległość (ODL) oraz technik informacyjnych i komunikacyjnych (ICT).
12. Przygotowanie planistów edukacyjnych i prowadzenie badań w celu poprawy podejść edukacyjnych także przyczynia się do realizacji celów EFA.
13. Podejścia ODL i ICT stanowią szansę poszerzenia dostępu do wysokiej jakości edukacji, zwłaszcza gdy Otwartymi Zasobami Edukacyjnymi dzieli się wiele krajów i szkół wyższych.
14. Wielki potencjał zwiększenia dostępności, jakości i sukcesu tkwi w zastosowaniu do nauczania i uczenia się technik informacyjnych i komunikacyjnych. W celu zapewnienia, że ICT przyniesie wartość dodaną, szkoły wyższe i rządy powinny wspólnie pracować w celu zebrań doświadczenia, opracowania polityk i wzmocnienia infrastruktury, zwłaszcza szerokopasmowej.
15. Szkoły wyższe muszą inwestować w szkolenie nauczycieli akademickich i innych pracowników w celu wypełnie-

- nia nowych funkcji w rozwijających się i przekształcających systemach nauczania i uczenia się.
16. Bardzo ważne dla naszych społeczeństw jest położenie większego nacisku na obszary nauk ścisłych, technicznych, inżynierii i matematyki, a także społecznych i nauk o człowieku.
 17. Wyniki badań naukowych powinny być w większym stopniu udostępniane poprzez ICT, poza otwartym dostępem do literatury naukowej.
 18. Kształcenie oferowane przez szkoły wyższe powinno zarówno odpowiadać na potrzeby społeczne, jak i je przewidywać. Obejmuje to promowanie badań dla rozwoju i wykorzystania nowych technik oraz zapewnienie szkolenia technicznego i zawodowego, edukacji przedsiębiorczości oraz programów dla edukacji przez całe życie.
 19. Rozszerzanie dostępu stanowi wyzwanie dla jakości szkolnictwa wyższego. Zapewnienie jakości jest ważną funkcją we współczesnym szkolnictwie wyższym i musi włączać wszystkich zainteresowanych. Jakość wymaga ustanowienia zarówno systemów zapewnienia jakości i wzorców oceny, jak również promowania kultury jakości w szkołach wyższych.
 20. Powinno się przygotować do wdrożenia w całym systemie edukacyjnym mechanizmy regulacyjne i mechanizmy zapewnienia jakości, które promują dostęp i tworzą warunki dla kończenia studiów.
 21. Kryteria jakości muszą odzwierciedlać ogólne cele szkolnictwa wyższego, zwłaszcza cel kultywowania przez studentów niezależnej i krytycznej myśli i zdolności uczenia się przez całe życie. Powinny zachęcać do innowacji i różnorodności. Zapewnienie jakości w szkolnictwie wyższym wymaga uznania znaczenia i utrzymania oddanych pracowników dydaktycznych i naukowców.
 22. Polityki i inwestycje muszą wspierać dużą różnorodność edukacji wyższej i badań, w tym w uniwersytetach, ale nie ograniczać się do nich, i muszą odpowiadać na szybko zmieniające się potrzeby nowych i zróżnicowanych uczących się.
 23. Społeczeństwo wiedzy wymaga rosnącego zróżnicowania ról w systemach i instytucjach szkolnictwa wyższego, zawierających bieguny i sieci doskonałości badawczej, innowacji w nauczaniu/uczeniu się i nowe podejścia do usług dla społeczności.

Umędzynarodowienie regionalizacja i globalizacja

24. Współpraca międzynarodowa w szkolnictwie wyższym powinna być oparta na solidarności, wzajemnym szacunku, promowaniu wartości humanistycznych i dialogu międzykulturowym. Jako taka powinna być wspierana pomimo spadku rozwoju gospodarczego.
25. Szkoły wyższe na całym świecie mają społeczną odpowiedzialność za pomaganie w zmniejszeniu luki rozwojowej poprzez zwiększenie transferu wiedzy przez granice, zwłaszcza w kierunku krajów rozwijających się oraz poprzez pracę mającą na celu znalezienie wspólnych rozwiązań dla wspierania „krążenia umysłów” i ulżenia skutkom negatywnym drenażu mózgow.
26. Częścią tego rozwiązania są międzynarodowe sieci uniwersyteckie i partnerstwa, które pomagają wzmocnić wzajemne zrozumienie i kulturę pokoju.
27. Partnerstwa dla badań oraz wymiana pracowników i studentów promują współpracę międzynarodową. Popieranie zrównoważonej mobilności akademickiej opartej na szerszej podstawie powinno być zintegrowane w mechanizmy, które gwarantują współpracę wielostronną i międzykulturową.
28. Partnerstwa powinny czuwać nad stworzeniem krajowych zdolności generowania wiedzy we wszystkich zaangażowanych krajach zapewniając w ten sposób zróżnicowane źródła wysokiej jakości naukowców i produkcji wiedzy na skalę regionalną i globalną.
29. Aby globalizacja szkolnictwa wyższego przynosiła wszystkim korzyści ważne jest zapewnienie sprawiedliwego dostępu i sukcesu (w studiowaniu) w celu promowania jakości i szanowania różnorodności kulturowej, a także suwerenności narodowej.
30. Globalizacja uwypatniła potrzebę ustanowienia krajowych systemów akredytacji i zapewnienia jakości wraz z tworzeniem między nimi sieci.
31. Ponadgraniczne świadczenie szkolnictwa wyższego może wnieść znaczący wkład do szkolnictwa wyższego, pod warunkiem że jest to oferta szkolnictwa wyższego wysokiej jakości, które promuje wartości akademickie, utrzymuje odpowiedniość i szanuje podstawowe zasady dialogu i współpracy, wzajemnego uznania i szacunku dla praw ludzkich, różnorodności i suwerenności narodowej.
32. Ponadgraniczne szkolnictwo wyższe stwarza możliwości dla oszukańczych dostawców szkolnictwa wyższego o niskiej jakości, którym trzeba się przeciwstawić. Fałszywi dostawcy (fabryki tytułów akademickich) stanowią poważny problem. Zwalczanie fabryk tytułów (akademicznych) wymaga wielokierunkowych wysiłków na poziomie krajowym i międzynarodowym.
33. Nowa dynamika przekształca krajobraz szkolnictwa wyższego i badań. Wymaga ona partnerstwa i zgodnego działania na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym w celu zapewnienia jakości i stałości (*sustainability*) systemów szkolnictwa wyższego na całym świecie - zwłaszcza w Afryce w regionie Północnej Sahary, w krajach rozwijających się położonych na małych wyspach oraz w innych najmniej rozwiniętych krajach (LDS). To powinno obejmować także współpracę południe - południe i północ - południe - południe.
34. Pożądana jest większa współpraca regionalna w obszarach takich jak uznanie kwalifikacji, zapewnienie jakości, zarządzanie oraz badania i innowacje. Szkolnictwo wyższe powinno odzwierciedlać wymiar międzynarodowy, regionalny i krajowy zarówno w nauczaniu, jak i badaniach.

Uczenie się, badania i innowacje

35. Biorąc pod uwagę potrzebę zwiększonego finansowania badań i rozwoju w wielu krajach, szkoły wyższe powinny szukać nowych sposobów zwiększenia badań i innowacji, poprzez partnerstwa publiczno-prywatne z wieloma zainteresowanymi partnerami, obejmującymi małe i średnie przedsiębiorstwa.
36. Jest coraz trudniej utrzymać zdrową równowagę pomiędzy badaniami podstawowymi i stosowanymi z powodu

wysokich poziomów niezbędnego finansowania badań podstawowych, a także wyzwania związanego z powiązaniem wiedzy globalnej z problemami lokalnymi. Systemy badawcze powinny być zorganizowane w sposób bardziej elastyczny w celu promowania nauk ścisłych i interdyscyplinarności w służbie społeczeństwu.

37. Dla jakości i integralności szkolnictwa wyższego ważne jest aby pracownicy akademicki mieli możliwości prowadzenia badań i otrzymania finansowania (*scholarship*). Wolność akademicka jest podstawową wartością, którą trzeba chronić w dzisiejszym ewoluującym i nieprzewidywalnym środowisku globalnym.
38. Szkoły wyższe powinny wyszukiwać obszary badań i nauczania zajmujące się sprawami dobrobytu ludności i

Szkolnictwo Wyższe w Afryce

41. Światowa konferencja szkolnictwa wyższego poświęciła szczególną uwagę wyzwaniom i szansom rewitalizacji szkolnictwa wyższego w Afryce – ważnego narzędzia dla rozwoju kontynentu. Sprawy podniesione dla afrykańskiego szkolnictwa wyższego są włączone w całym komunikacie.
42. Uczestnicy z radością przyjęli rekomendacje Regionalnej Konferencji Przygotowawczej z listopada 2008 i odnotowali dokonany postęp od momentu Światowej Konferencji na temat szkolnictwa wyższego w 1998r., zwłaszcza zwiększoną liczbę przyjęć do szkół wyższych. Uczestnicy podkreślili decydujące znaczenie konieczności zmierzenia się z pojawiającymi się wyzwaniami dotyczącymi nierówności rasowej i nierówności płci, wolności akademickiej, drenażu mózgow, braku przygotowania absolwentów dla rynku pracy. Podkreślili pilność przyjęcia nowej dynamiki w afrykańskim szkolnictwie wyższym, która działa w kierunku szeroko zakrojonej transformacji aby szybko wzmocnić jego odpowiedniość i reagowanie na polityczną, społeczną i ekonomiczną rzeczywistość krajów afrykańskich. Ten nowy impet może zapewnić trajektorię w walce przeciwko niedorozwojowi i biedzie w Afryce. Będzie to wymagało zwrócenia większej uwagi na szkolnictwo wyższe i badania w Afryce niż miało to miejsce w ostatnich 9 latach. Szkolnictwo wyższe w Afryce powinno wspierać dobre zarządzanie oparte na odpowiedzialności i zdrowych zasadach finansowych.
43. Ewolucja wysokiej jakości afrykańskiego obszaru szkolnictwa wyższego i badań będzie stymulowana poprzez współpracę na poziomie uczelnianym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Istnieje zatem potrzeba orientacji strategicznej w kierunku ustanowienia/wzmocnienia takiej współpracy. Kraje afrykańskie o dobrze rozwiniętych systemach szkolnictwa wyższego powinny się dzielić z krajami o mniej rozwiniętych systemach. Musimy się zobowiązać aby uczynić afrykańskie szkolnictwo wyższe instrumentem integracji regionalnej.
44. Rozwój obszaru szkolnictwa wyższego w Afryce będzie katalizowany poprzez ustanowienie mechanizmu zapewnienia jakości na poziomie regionalnym. W związku z tym namawiamy do przyspieszenia inicjatywy Afrykańskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów (AAU), przy wsparciu UNESCO, w celu stymulowania ustanowienia systemów zapewnienia jakości na poziomie krajowym, podregionalnym i regionalnym. Tak samo mobilność pracowników i studentów w ramach afrykańskiego obszaru szkolnictwa wyższego będzie wspierana poprzez aktywną implementację Konwencji Arusha na temat uznania dy-

ustanowieniem silnych podstaw nauki i techniki, odpowiednich z punktu widzenia lokalnych potrzeb.

39. Systemy wiedzy autochtonicznej mogą rozszerzyć nasze rozumienie pojawiających się wyzwań; szkolnictwo wyższe powinno tworzyć wzajemnie korzystne partnerstwa ze społecznościami lokalnymi i społeczeństwami obywatelskimi w celu ułatwienia dzielenia się wiedzą oraz przeniesieniem odpowiedniej wiedzy.
40. Wobec coraz bardziej skąpych środków, zainteresowanych partnerów zachęca się do poszukiwania i zintensyfikowania wykorzystywania elektronicznych zasobów bibliotecznych i narzędzi do wspierania nauczania, uczenia się i badań.

plomów, zaświadczeń i stopni. Należy podkreślić niezbędność Uniwersytetu Panaafrykańskiego we wspieraniu integracji.

45. Dostęp: Aby spełnić szybko rosnący popyt na szkolnictwo wyższe i badania w Afryce istnieje pilna potrzeba zróżnicowanych szkół wyższych, od uniwersytetów badawczych po politechniki i kolegia techniczne, o zróżnicowanych programach w każdej instytucji, aby zajmować się różnymi rodzajami uczących się, jak i potrzebami danego kraju. Rosnący popyt na szkolnictwo wyższe nie zostanie zaspokojony tylko za pomocą tradycyjnego szkolnictwa wyższego. Trzeba będzie wykorzystywać inne podejścia jak ODL i uczenie się bezpośrednio za pomocą sieci, zwłaszcza w obszarach takich, jak kontynuowanie edukacji dorosłych i kształcenie nauczycieli.
46. Odpowiedniość programów: Szereg obszarów wiedzy ma kluczowe znaczenie dla zróżnicowania afrykańskich gospodarek mimo to nie uzyskują one wymaganej uwagi. Obszary te to rolnictwo, wydobywanie surowców naturalnych, otoczenie, systemy wiedzy autochtonicznej i energia. Koncentrowanie się szkolnictwa wyższego na tych obszarach przyczyni się do zapewnienia konkurencyjności gospodarek afrykańskich.
47. Finansowanie: Edukacja pozostaje dobrem publicznym, ale powinno się zachęcać do finansowania ze źródeł prywatnych. Chociaż należy podejmować wszelkie wysiłki w celu zwiększenia publicznego finansowania szkolnictwa wyższego należy uznać, że środki publiczne są ograniczone i mogą nie być wystarczające dla tak szybko rozwijającego się sektora. Należy znaleźć inne formuły i źródła finansowania, zwłaszcza polegające na modelu partnerstwa publiczno-prywatnego.
48. Powinno się przyznać głos studentom w zarządzaniu szkolnictwem wyższym na jego wszystkich poziomach.
49. Uczestnicy wyrazili głęboką wdzięczność za trwające poparcie, przez szereg krajów i organizacji, dla rozwoju afrykańskiego szkolnictwa wyższego. Przyjęli także z radością nowe przyrzeczenia, zwłaszcza Chin, Indii i Republiki Korei. Przyjęli z aplauzem konkretne propozycje Afrykańskiego Banku Rozwoju, Unii Afrykańskiej i stowarzyszeń uniwersytetów, zwłaszcza Afrykańskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów (AAU), Frankofońskiej Agencji Uniwersyteckiej (*Agence Universitaire de la Francophonie (AUF)*) i Stowarzyszenia Wspólnoty Uniwersytetów (ACU) – dotyczące modeli zarządzania i modeli świadczenia szkolnictwa wyższego
50. Uczestnicy wyrazili wdzięczność za priorytet, jaki UNESCO przyznało Afryce i tej konferencji.

Wezwanie do działania: państwa członkowskie

51. Państwa członkowskie, we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami, powinny opracować polityki i strategie na poziomie systemu i szkoły wyższej aby:
- a) utrzymać i w miarę możliwości zwiększyć inwestowanie w szkolnictwo wyższe, w celu utrzymania jakości w każdym czasie i popierania różnicowania zarówno oferty szkolnictwa wyższego, jak i środków finansowania;
 - b) zapewnić adekwatne inwestycje w szkolnictwo wyższe i badania odzwierciedlające rosnące oczekiwania i potrzeby społeczne;
 - c) opracować do wdrożenia i wzmocnić odpowiednie systemy zapewnienia jakości i ramy regulacyjne z włączeniem zainteresowanych partnerów;
 - d) zwiększyć kształcenie i doksztalcenie nauczycieli według programów, które wyposażają ich do przygotowania studentów jako odpowiedzialnych obywateli;
 - e) sprzyjać dostępowi kobiet, ich uczestnictwu i sukcesowi w szkolnictwie wyższym;
 - f) zagwarantować równy dostęp dla grup nie doreprezentowanych, takich jak robotnicy, biedni, mniejszości, uzdolnieni inaczej, migranci, uciekinierzy i inna bezradna ludność;
 - g) opracować mechanizmy dla przeciwdziałania negatywnemu wpływowi drenażu mózgów, zachęcając jednocześnie do mobilności pracowników i studentów;
 - h) wspierać większą współpracę regionalną w szkolnictwie wyższym sprzyjającą ustanowieniu i wzmocnieniu regionalnych obszarów szkolnictwa wyższego i badań;
 - i) wzmocnić najmniej rozwinięte kraje i kraje położone na małych wyspach, aby korzystały z możliwości oferowanych przez globalizację, i wspierać współpracę między nimi;
 - j) dążyć do sprawiedliwości, jakości i sukcesu, poprzez bardziej elastyczne ścieżki przyjęć i zapewnienie lepszego uznania poprzedniej nauki i doświadczenia w pracy;
 - k) wzmocnić atrakcyjność karier akademickich poprzez zapewnienie szacunku dla praw i odpowiednich warunków pracy pracowników akademickich, zgodnie z Zaleceniem z 1997 r. dotyczącym Statusu Personelu Nauczającego Szkolnictwa Wyższego.
 - l) zapewnić aktywne uczestnictwo studentów w życiu akademickim, swobodę wypowiedzi oraz prawa organizowania się, a także odpowiednie usługi dla studentów;
 - m) zwalczać fabrykowanie i handlowanie tytułami (akademickimi) poprzez wielostronne działania na poziomie krajowym i międzynarodowym;
 - n) opracować bardziej elastyczne systemy badawcze, które promują doskonałość w nauce, interdyscyplinarność i służą społeczeństwu;
 - o) wspierać pełniejszą integrację ICT i promować ODL w celu zaspokojenia popytu na szkolnictwo wyższe.

Wezwanie do działania: UNESCO

52. W kontekście znaczącego postępu w kierunku osiągnięcia powszechnej edukacji na poziomie podstawowym UNESCO powinno potwierdzić priorytet szkolnictwa wyższego w swoich przyszłych programach i budżetach. Kontynuując ten priorytet UNESCO, w ramach swoich 5 funkcji, jako laboratorium idei, katalizator współpracy międzynarodowej, wyznacznik standardów, budujący możliwości i izba rozrachunkowa powinno:
- a) pomagać w sformułowaniu strategii długoterminowych dla szkolnictwa wyższego i badań w harmonii celami z uzgodnionymi w skali międzynarodowej i potrzebami krajowymi/międzynarodowymi;
 - b) zapewnić platformę dla dialogu i dzielenia się doświadczeniami oraz informacjami na temat szkolnictwa wyższego i badań, a także pomagać w budowaniu zdolności formułowania polityk szkolnictwa wyższego i badań;
 - c) pomagać rządów i szkołom wyższym w zajmowaniu się sprawami międzynarodowymi w szkolnictwie wyższym poprzez:
 - kontynuowanie wprowadzania w życie instrumentów ustalających standardy, zwłaszcza konwencji regionalnych nowej generacji dla uznawania kwalifikacji i Zalecenia z 1997r. dotyczącego statusu personelu nauczającego szkolnictwa wyższego;
 - kontynuowanie pracy w budowaniu kompetencji w zakresie zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym w krajach rozwijających się;
 - promowania współpracy międzynarodowej w zakresie kształcenia nauczycieli we wszystkich regionach,
 - d) zachęcać do mobilności międzynarodowej oraz wymiany studentów i pracowników, jednocześnie opracowując strategię w celu przeciwdziałania negatywnemu skutkowi drenażu mózgów;
 - e) wzmocnić uczestnictwo studentów w forach UNESCO i wspierać globalny dialog studentów;
 - f) zapewnić kontynuowanie Światowej Konferencji UNESCO z 2009 r. na temat szkolnictwa wyższego: poprzez identyfikację najważniejszych spraw i priorytetów dla natychmiastowego działania; monitorowanie trendów, reform i nowych wydarzeń, i wzmacnianie integracji regionalnej i współpracy akademickiej poprzez wspieranie stworzenia i rozwoju obszarów regionalnych szkolnictwa wyższego i badań i wzmocnienie regionalnych jednostek UNESCO we współpracy z istniejącymi sieciami;
 - g) wzmocnić i rozszerzyć grupę roboczą UNESCO-ADEA dla szkolnictwa wyższego w Afryce, która obejmuje głównych partnerów i donatorów w celu zapewnienia efektywnej kontynuacji konferencji UNESCO z 2009 r. na temat szkolnictwa wyższego, aby przejść od słów do działania.

Tłumaczył i opracował: Ryszard Mosakowski

Sprawozdanie z Seminarium ETUCE nt.

„Promowania równości płci w Związkach Zawodowych Nauczycieli oraz w procesie nauczania”

Bruksela, 25-26 maja 2009 r.

W dniach 25-26 maja 2009 roku uczestniczyłam w seminarium dotyczącym podnoszenia świadomości i promowania działań w sferze równości płci w sektorze edukacyjnym. Seminarium zostało zorganizowane przez ETUCE (European Trade Union Committee for Education) i uczestniczyli w nim przedstawiciele nauczycielskich organizacji związkowych (61 uczestni-

ków) z 22 krajów. Polska reprezentowana była przez jednego uczestnika, Ewę Żelazną (KSN NSZZ „Solidarność”). Ze strony ETUCE udział w seminarium wzięli Martin Rómer (Sekretarz Generalny), V-ce Prezydenci, Odile Cordelier (Francja) oraz Kounka Damianova (Bułgaria) oraz Iva Obretenova, Duedahl Sorensen z Belgii. Ponadto osoby sterujące niektórymi pracami w czasie seminarium jak Anne Jenter (GEW, Niemcy) oraz Gabriella Giorgetti z Włoch. Nad sprawnością organizacyjną przebiegu seminarium czuwała Angelika Striedinger (EI). Ponadto w seminarium wzięli udział zaproszeni goście, prezydentzy jak np. Barbolla Casas z Komisji Europejskiej, Claudia Menne (ETUC, Komitet ds. Kobiet), Jennifer Moses (Wielka Brytania, NASUWT), Rabea Henze (Niemcy, Alsterring Gymnasium), Pavlos Charamis i Eleni Apostolidou (Grecja) oraz Nina Sretnova (Bułgaria, Akademia Nauk) i Joelle Casa (Włochy, FLC CGIL).

Miejscem seminarium a zarazem zakwaterowania uczestników był Hotel „Husa” w Brukseli z bardzo dobrze wyposażonym Centrum Konferencyjnym i zapleczem sal, w których obradowały 4 grupy robocze.

Otwarcia seminarium dokonał Sekretarz Generalny ETUCE, Martin Rómer, który w swoim wystąpieniu podkreślił iż polityka równości płci realizowana w UE to proces uznany za jeden z najbardziej nowoczesnych i zaawansowanych na świecie. Według raportu z 2009 r. zaprezentowanego przez Komisję Europejską, osiągnięto pozytywne wyniki między innymi w stosunku do zatrudnienia kobiet (z 58,3% do 72,5% zatrudnienia mężczyzn). Czwarty filar Europejskiej Strategii Zatrudnienia wyraźnie wskazuje na wzmocnienie polityki równych szans na rynku pracy. Wprawdzie na rynku pracy pojawiła się większa liczba kobiet, ale nie zawsze koreluje to z uzyskaniem przez nie lepszych miejsc pracy. Kobiety wyraźnie dominują w sektorach o najniższym wynagrodzeniu. Wiele kobiet z uwagi na większe zaangażowanie w sferze rodzinnej, podejmuje pracę w niepełnym wymiarze godzin i znacznie częściej w profesjach niżżej opłacanych. Jeszcze wyraźnie zaznaczają się różnice w tej kwestii między państwami członkowskimi. Martin Rómer podkreślił, iż problem godzenia życia zawodowego z prywatnym to jeden z priorytetów realizacji strategii lizbońskiej. Zapewnienie dostępu do placówek opiekuńczych (zwane celami barcelońskimi), dzielenia obowiązków rodzinnych i zawodowych, aktywizacja kobiet na rynku pracy, redukcja różnic wynagrodzeń kobiet i mężczyzn („pay gap”). Kobiety nadal zarabiają średnio o 17,4% mniej niż mężczyźni (Polska-7,5%, Estonia-30,3%), w przeliczeniu na przepracowaną godzinę. Przekłada się to na konkretne zadania, dzięki którym cele lizbońskie mają szansę powodzenia. W latach 2009-2010 EI rozpoczyna globalną kampanię mającą na celu publikację danych i uświadomienie o różnicach w kwestiach płacowych, aby umożliwić członkom nabycie sprawnych narzędzi do działania w tym obszarze. Kończąc swoje wystąpienie Martin Rómer zaprosił Kounkę Damianową, aby przewodniczyła w pierwszym dniu seminarium.

Po części oficjalnej rozpoczęły się prezentacje tematów ujętych w programie seminarium.

Juan Luis Barbolla Casas przedstawiciel Komisji Europejskiej zaprezentował prawodawstwo w sprawie równości płci, obecną politykę i priorytety działań na poziomie EU, które przyczyniają się do dalszych postępów w tym zakresie.

W swoim wystąpieniu podkreślił, iż fundamentalne zapisy o równości płci ujęto już w Traktacie Rzymskim w 1957 roku. Zagadnienie ochrony praw kobiet reguluje kilkanaście Dyrektyw Unijnych. Dyrektywy 75/117 mówią o zasadzie jednakowej płacy dla takiej samej pracy albo dla pracy o jednakowych wartościach, Dyrektywa 2006/54 w sprawie ustanowienia warunków równego traktowania w dostępie do zatrudnienia i awansu. Założenia te stały się centralnym punktem kampanii z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet w 2009 roku.

Jako jeden z najważniejszych dokumentów, autor prezentacji uznał Traktat Amsterdamski, którego art. 2 i 3 ujmuje dążenie do likwidacji dyskryminacji kobiet i promowanie równości płci nie tylko w wymiarze zawodowym, ale również politycznym, społecznym i rodzinnym. Plan działań UE na rzecz równości płci wyznacza priorytety na lata 2006-2010 we wszystkich aspektach strategii i obszarach działań polityki unijnej (ang. gender mainstreaming). Program przyjęty w marcu 2006 roku zbudowany został na bazie już zrealizowanego (2000-2005), aktualnie wzmocniony o pomyślnie wdrożenia i satysfakcjonujące efekty pracy Komisji, poszerzony został o nowe działania. Zapewnianie równych szans ma nie tylko zawodowy wymiar, ale także społeczny, rodzinny czy polityczny. Wyznacza on 6 obszarów kluczowych, obejmując w tym niezależność ekonomiczną kobiet i mężczyzn, godzenie pracy zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, równy udział w podejmowaniu decyzji, wyeliminowanie różnych form przemocy i handlu ludźmi, wykorzenianie stereotypów w społeczeństwie, promowanie równości płci na forum światowym (także poza EU). Pomimo pewnego postępu, znaczne różnice dzielące równe szanse kobiet i mężczyzn wciąż pozostają w kilku obszarach. Niektóre państwa członkowskie zainicjowały kampanię ukierunkowaną na niwelowanie różnic w wynagrodzeniu ze względu na płeć np. Wielka Brytania, Francja, Finlandia, Szwecja i Belgia. Uruchomiono również procedury powołania Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn z siedzibą w Wilnie. W 2008 roku przy Komisji Europejskiej rozpoczęła działalność sieć kobiet zajmujących stanowiska decyzyjne (wymiana dobrych praktyk, doradztwo, szkolenia), proces niezwykle ważny, szczególnie w bieżącym roku, który ma przynieść zmiany w Parlamencie Europejskim (obecnie na każde 10 mandatów, 3 przypadają kobietom) oraz w Komisji.

W dobie kryzysu finansowego i wyraźnego spowolnienia gospodarczego negatywne skutki widać również na rynku pracy, dlatego bardziej niż kiedykolwiek należy inwestować w kapitał ludzki. Podkreślali to w swoich wystąpieniach niemal wszyscy prelegenci.

Szerzej o programie przyjętym w marcu 2006, dotyczącym planu działań na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn na lata 2006-2010 (A roadmap for equality between women and men 2006-2010) przedstawiono w prezentacji, której autorką była Catelene Paschschier. Stanowi on połączenie szeregu inicjatyw uwzględniających problematykę płci we wszystkich dziedzinach polityki unijnej (gender mainstreaming). Aby wdrożyć program wymagana jest duża koordynacja na poziomie europejskim, monitoring, szkolenia, kampanie. Promowanie na stronach internetowych (w 22 językach), informacje o dobrych praktykach w różnych krajach europejskich, materiały filmowe, reklamy, postery (np. w autobusach 5 miast pilotażowych, takich jak Berlin, Bruksela, Budapeszt, Madryt i Warszawa). Autorka prezentacji szczególnie podkreśliła ogromną rolę wprowadzania zagadnień równości płci w edukacji szkolnej, dobrych wzorców i promowania różnych form aktywnego uczestnictwa obywatelskiego. Wyrobienie pozytywnych wzorców u młodych ludzi, zapoczątkuje w przyszłości inną postawę w kwestii równości płci. Głęboko zakorzenione stereotypy mogą wpłynąć na wybór ścieżek edukacyjnych, studiów, zawodu, co w konsekwencji prowadzi do segregacji płciowej na rynku pracy, są one również przeszkodą w rozwoju kariery kobiet. W tej kwe-

stii przedstawiono również dwie ciekawe prezentacje, jedna (Rabei Henze z Uniwersytetu w Kassel Niemcy): jak walczyć z tradycyjnymi rolami dziewczyn i chłopców (materiał filmowy), druga: o roli TV, szkoły w zwalczaniu stereotypów (materiał przygotowany przez przedstawicieli greckich Związków Zawodowych OLME, Eleni Apostolidou i Pavlosa Charamisa).

Odile Cordelier z Francji (SNES FSU) przedstawiła obszernie sprawozdanie z wstępnych badań ETUCE w sprawie równości płci w sektorze edukacyjnym. Wystąpienie zilustrowano licznymi porównaniami, zestawieniami i wykresami dotyczącymi udziału kobiet na wszystkich płaszczyznach życia zawodowego, stanowisk decyzyjnych, polityce itp., które przygotowano na podstawie kilkuletnich badań ankietowych.

Jak największy Związek Zawodowy reprezentujący nauczycieli w Zjednoczonym Królestwie (72% członków to kobiety) realizuje zasady „gender mainstreaming” przedstawiła Jennifer Moses (NASUWT). Autorka prezentacji wyraźnie podkreśliła, iż zaangażowanie wynika z samej przynależności, by promować równość i eliminować wszelkie formy szykanowania, uprzedzeń i nieuczciwej dyskryminacji zarówno we własnych strukturach jak i przez wszystkie formy działalności związkowej.

Uczestnicy Seminarium brali również udział w dyskusjach tzw. grup roboczych. Zorganizowano 4 takie grupy (język francuski, angielski, dwujęzykowe), kierownikiem grupy, w której ja uczestniczyłam była Gabriella Gioretti (Włochy). Uczestnikom zadano kilka pytań, które miały stać się podstawą dyskusji. Przykładowe pytania:

- Co jest celem dążeń do zachowania równości kobiet i mężczyzn i jak jest to postrzegane w Twojej organizacji związkowej.
- Czy w Twoim Związku prowadzona jest polityka dot. równości płci z jasno określonym programem, budżetem. Czy są przeszkody dla adopcji takiej polityki?
- Czy są inne działania promujące równość płci (udział kobiet na stanowiskach decyzyjnych, wyrównanie poziomu płac itp.
- Czy z przedstawionych w pierwszym dniu Seminarium prezentacji widzisz dobre praktyki dla realizacji problemu w swoim Związku?

Spśród prezentacji przedstawianych w ciągu dwóch dni Seminarium, jedna dotyczyła partycypacji kobiet w szkolnictwie wyższym w Bułgarii, i jej streszczenie zawarto poniżej.

Możliwości rozwoju zawodowego kobiet – pracowników akademickich i naukowców

Dr Nikolina Sretenova - Ekspert ds. ENWISE w Bułgarii; Instytut Badań Filozoficznych, Bułgarska Akademia Nauk; e-mail: sretenova@hotmail.com

Ważne publikacje badawcze Komisji Europejskiej:

- Komisja Europejska, Raport ENWISE (raport grupy eksperckiej ds. ENWISE na temat kobiet świata nauki w krajach Europy Środkowej i Wschodniej i Krajach Bałtyckich), *Waste of Talents: turning private struggles into public issue: Women and science in the ENWISE countries*” (Redakcja: Marina Blagojević, Hana Havelkova, Nikolina Sretenova, Mioara Florica Tripsa i Daniela Velichova), 2003
- Komisja Europejska, *Benchmarking policy measures for gender equality in science*, 2008
- Komisja Europejska, *Mapping the maze: Getting more women to the top in research*, 2008
- Komisja Europejska, *The Gender challenge in research funding: Assessing the European national scenes*, 2009.

Możliwości rozwoju zawodowego w znacznym stopniu zależą od wprowadzenia pojęcia *gender mainstreaming** (*włączenia polityki płci do głównego nurtu działań z zakresu polityki, ekonomii itp.) na poziomie ogólnokrajowym w danym kraju:

- *Gender mainstreaming* – Zobowiązanie do włączenia polityki płci jest czymś więcej niż wykorzystaniem indywidualnych środków, jak prawodawstwo czy inicjatywy na rzecz zachowania równowagi pomiędzy pracą a życiem poza pracą. *Mainstreaming* jako takie wymusza następujące warunki wstępne: „polityczną wolę, określoną politykę równouprawnienia płci, dostęp do danych statystycznych zróżnicowanych ze względu na płeć, znajomość relacji, znajomość administracji, niezbędne fundusze i zasoby ludzkie, uczestnictwo kobiet w organach decyzyjnych” (Rada Europy, 1998),
- Prawo do równego traktowania,
- Dostęp do danych statystycznych zróżnicowanych ze względu na płeć,
- Organizacje kobiet świata nauki,
- Badania /płeć,
- Plan równouprawnienia płci na uniwersytecie,
- Dostępność specjalnych funduszy dla kobiet świata nauki.

Środki na rzecz równouprawnienia płci w całej Europie:

- *Benchmarking policy measures for gender equality in science*, Komisja Europejska, czerwiec 2008,
- 38 krajów: UE-27, Kraje stowarzyszone (Chorwacja, Islandia, Izrael, Norwegia, Szwajcaria, Turcja) i Zachodnie Bałkany (Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Czarnogóra, Serbia).

Niektóre aspekty dot. równości płci w wybranych krajach europejskich

Kraje	AT	BG	FI	DE	IE	NL	SE	UK	NO	CH
Prawo równego traktowania	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Jednostki Ministerialne ds równego statusu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Zaangażowanie w politykę równości płci	X		X	X	X	X	X	X	X	
Organizacje kobiet świata nauki	X			X	X	X		X	X	
Dotacje	X		X				X		X	

Cele	X		X	X		X	X	X		X
Statystyka	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sieci dla kobiet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ewaluacja	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Badania dot. kobiet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Badania dot. równości płci	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Plany dot. równości płci	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Finansowanie specjalne	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Urlop przyznawany ojcu w związku z narodzinami dziecka	X		X	X	X	X	X	X	X	X

Prawa kobiet w Bułgarii przed II wojną światową:

- równe prawo do dziedziczenia mężczyzn i kobiet – od 1890r. (Ustawa o Dziedziczeniu, Dekret Królewski nr 484 z 25 stycznia 1890 r.);
- prawo wykonywania zawodu – od 1897 (Prawo Handlowe, Królewski Dekret nr 93, 1897r.);
- dostęp do szkolnictwa wyższego – od 1897r. (Ustawa o Kształceniu Dziewcząt w Szkołach Średnich, 1897r.);
- płatny urlop macierzyński – od 1924 r. (Ustawa o Ubezpieczeniach Społecznych, Dekret Królewski nr 7 z 25 marca 1924 r.);
- Uniwersalne prawo głosowania kobiet - od 1937 r. (Dekret w Sprawie Wyboru Członków Parlamentu do Zgromadzenia Narodowego (1937 r.), Dekret Królewski nr 264 z 21 października 1937 r.)

Skutki przyjęcia kobiet na studia wyższe w 1897 r.:

- Państwowy Uniwersytet w Sofii powstał w 1888r., a kobiety w Bułgarii uzyskały dostęp na tę uczelnię *bardzo szybko* w porównaniu z kobietami w innych krajach Europy. Sprawa dostępu kobiet do szkolnictwa wyższego została uregulowana prawnie jeszcze w 1897r. a pierwsze studentki zapisano na studia na Państwowym Uniwersytecie w Sofii w 1901r. W 1912 r. studentki stanowiły 24,6% wszystkich studiujących na tym Uniwersytecie. Dane statystyczne pokazują, że wówczas studentki wybierały przedmioty pedagogiczne – w dziedzinie lingwistyki (31,1%), nauk humanistycznych (24,4%) i nauk przyrodniczych i matematyki (20,8%). Filologia słowiańska, medycyna, prawo i pedagogika były dziedzinami najchętniej wybieranymi przez studentki; niechętnie decydowały się na weterynarię, naukę o państwie i ekonomię, oraz teologię.
- Jednak pierwsze kobiety mianowano na stanowisko adiunktów na Uniwersytecie w Sofii po I wojnie światowej na podstawie umów o pracę zawierających pewne ograniczenia. Życie i praca zawodowa pierwszego pokolenia kobiet – pracowników akademickich w Bułgarii są dowodem trudności i istniejących barier, które spotykały na swojej drodze w świecie nauki i świadczą o konkretnych mechanizmach dyskryminacji płci, które istniały na Uniwersytecie w Sofii w tym okresie historii.
- Wśród nauczycieli akademickich na Uniwersytecie w Sofii przez pierwsze pięćdziesięciolecie istnienia Uniwersytetu (1888-1939) była tylko jedna kobieta profesor habilitowany (fizyk, Elisaveta Karamikhailova) i tylko 25 kobiet – docentów i wykładowców, wszystkie mianowane na podstawie umów na czas określony.

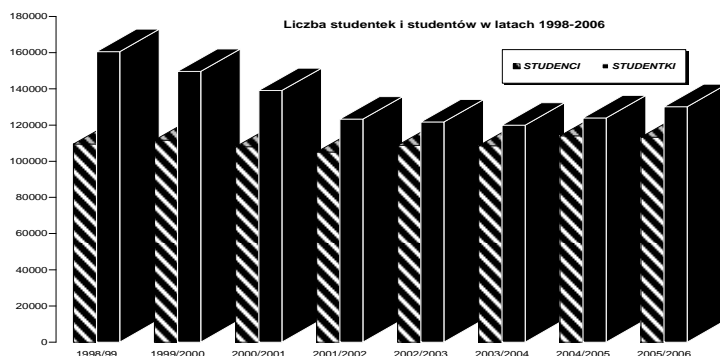
Okres komunizmu (1944-1989):

- Po II wojnie światowej, kiedy Związek Radziecki narzucił swoją władzę Bułgarii i innym krajom Europy Wschodniej, w kraju przyjęto określony sowiecki model równouprawnienia.
- Prawo stanowiące o całkowitym równouprawnieniu obydwu płci w Bułgarii było jedną z pierwszych ustaw uchwalonych przez Parlament od chwili powstania nowego reżimu politycznego (Ustawa o Równouprawnieniu Płci, Rozporządzenie nr 30 z 12 października 1944 r.).
- W okresie prawie pół wieku totalitarnych rządów w Bułgarii (1944-1989) równouprawnienie płci posiadało status polityki państwa (*polityki pełnego zatrudnienia kobiet i polityki równego dostępu do szkolnictwa*).

Skutki polityki równego dostępu do szkolnictwa:

- W 1960 r. kobiety stanowiły 40% wszystkich studentów.
- Od 1970 r. studentki stanowiły większość – a studenci mniejszość.
- W 1987 r. studentki stanowiły 56%. Studentki zdominowały uniwersytety, instytucje kształcące nauczycieli i instytucje ekonomiczne od lat osiemdziesiątych XX wieku, a prawie dorównywały liczbie studentów – mężczyzn w instytutach medycznych i technicznych.

W 1987 r. wskaźnik liczby mężczyzn do liczby kobiet na studiach podyplomowych wynosił 57:43; wśród tych, którzy uzyskali wyższy stopień naukowy: 55:45.

Struktura uzyskanych kwalifikacji (Bachelor i Master) w roku akademickim 2005/2006

● Pedagogika	7.5	● Nauki Techniczne	16.8
● Artystyczne	2.5	● Technologiczne	1.9
● Humanistyczne	6.0	● Architektura i Budownictwo	2.6
● Socjologia i Psychologia	13.0	● Rolnictwo, Leśnictwo, Rybactwo	1.5
● Dziennikarstwo	1.7	● Weterynaria	0.7
● Zarządzanie i Administracja	23.3	● Medycyna	4.3
● Prawo	4.7	● Handel	1.2
● Nauki Przyrodnicze	0.8	● Usługi	2.9
● Fizyka	1.5	● Komunikacja	1.0
● Matematyka i statystyka	0.5	● Ochrona środowiska	0.9
● Informatyka	2.4	● Ochrona (bezpieczeństwo)	2.0

- W 1987 r. w szkolnictwie wyższym średnio zaledwie 9% kobiet posiadało tytuł profesora zwyczajnego, a 22% - doktora habilitowanego.

Kobiety w organizacjach przed wprowadzeniem i w okresie reżimu komunistycznego w Bułgarii.

Przed wprowadzeniem reżimu komunistycznego:

- 1901 - „Bułgarski Związek Kobiet”;
- 1924 - „Bułgarskie Stowarzyszenie Kobiet na Uniwersytecie”;

W okresie reżimu komunistycznego:

- organizacje kobiet nie miały prawa istnienia (co może wyjaśniać obecny brak kultury tworzenia organizacji);
- istotna różnica w porównaniu z wynikami badań przeprowadzonych w krajach Europy Zachodniej w tym okresie – brak jakiegokolwiek publicznego dyskursu w takich kwestiach jak: „szklany sufit”, „różnice w wynagrodzeniu” czy „budowanie kariery”. Jak sympatycznie określono w raporcie ENWISE, „w krajach komunistycznych, kobiety nie zastanawiały się nad istniejącym *szklanym sufitem*, nie nazywały tego po imieniu i nie krytykowały. Nie był też przedmiotem badań nauk społecznych” (str. 26 raportu).

Negocjacje formalne ze Wspólnotą Europejską w sprawie członkostwa w UE: Rozdział 13 Unii *acquis* „Polityka społeczna i zatrudnienie” (równe traktowanie mężczyzn i kobiet):

- 2003 r.: Ustawa o Ochronie przed Dyskryminacją (przyjęta w dniu 30 września 2003r.).
- 2004 r.: Przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej powstaje jednostka na rzecz „Równych Szans dla Kobiet i Mężczyzn”, mająca na celu koordynację i implementację polityki państwa w tej dziedzinie.
- 2005 r.: Przy Bułgarskiej Radzie Ministrów powołana została „Krajowa Rada na rzecz Równych Szans”.

Kontekst polityki:

- Ustawa o Ochronie przed Dyskryminacją: polityka przeciwko dyskryminacji zwraca uwagę na równouprawnienie kobiet i mężczyzn w kwestiach pracy i polityki społecznej, ale nadal nie została przekształcona w politykę *gender mainstreaming* w sektorach Szkolnictwa Wyższego i Badań i Rozwoju.
- Bułgaria znajduje się w grupie pięciu krajów członkowskich UE (Bułgaria, Cypr, Węgry, Polska i Rumunia), które nie zaangażowały się jeszcze w *gender mainstreaming* (publikacja: *Benchmarking policy of measures for gender equality in science*, WE, 2008 r. str. 42).
- W konsekwencji, w Ministerstwie Edukacji i Nauki (MES) brakuje struktury organizacyjnej i administracyjnej zaangażowanej w koordynację działań w dziedzinie równouprawnienia płci w szkolnictwie wyższym i badań naukowych a także określonego budżetu wspierającego takie działania. Z kolei w bułgarskim sektorze szkolnictwa wyższego (składającym się z 51 uniwersytetów) i w bułgarskim rządowym sektorze badań i rozwoju, szczególnie w Bułgarskiej Akademii Nauk (składającej się z 68 instytutów naukowych), nie ma urzędów/ urzędników odpowiedzialnych za wdrażanie polityki równouprawnienia wśród pracowników akademickich i naukowych.

Poziom instytucji badań i pracy akademickiej:

- Dotychczas wszelkie dokumenty normatywne, które regulują bułgarskie sektory szkolnictwa wyższego i rządowych badań i rozwoju, a także uregulowania od nich pochodzące, zawierają teksty w swoich postanowieniach mówiące o zakazie wszelkiego rodzaju dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie, wyznanie, itp.
- Teksty te obejmują Ustawę o Szkolnictwie Wyższym, Ustawę o Bułgarskiej Akademii Nauk, Ustawę o Tytułach i Stopniach Naukowych, Ustawę o Promocji Badań Naukowych, Regulamin Bułgarskiej Akademii Nauk, Regulamin Organiza-

cji i Działalności Uniwersytetu w Sofii. Jednak, nawet w treści Regulaminów, nie mówiąc już nawet o dokumentach normatywnych, nie ma wzmianki dotyczącej kwestii równouprawnienia płci w sektorach szkolnictwa wyższego i badań naukowych, kontroli równowagi płci, itp.

- Skutkiem czego, nie istnieje żaden urząd/urzędnik odpowiedzialny za wdrażanie polityki równouprawnienia na poziomie bułgarskich uniwersytetów i instytutów badań naukowych.

Szkolnictwo wyższe w Bułgarii:

- Obecnie bułgarskie szkolnictwo wyższe: prowadzi 93 instytucje szkolnictwa wyższego, 43 uniwersytety i odpowiadające im instytucje szkolnictwa wyższego (w tym 7 prywatnych uniwersytetów); 10 niezależnych szkół pomaturalnych (w tym 9 prywatnych) i 40 Kolegiów przy uniwersytetach. Całkowita liczba studentów: 243 464 (względny udział studentek wynosi 53%) (dane za rok akademicki 2005/2006.)
- Państwo posiada całkowitą kontrolę nad szkolnictwem wyższym, działając poprzez następujące organy państwowe: Zgromadzenie Narodowe, Rada Ministrów, Ministerstwo Edukacji i Nauki (MES) i Krajowa Agencja ds. Oceny i Akredytacji (NEAA). NEAA jest podmiotem prawnym subsydiowanym przez państwo. Jej zadaniem jest dokonywanie instytucjonalnej i programowej akredytacji, która jest wymagana by placówki szkolnictwa wyższego uznane były przez państwo - i przez państwo subsydiowane.

Ścieżka budowania kariery:

Ścieżka uniwersytecka (szkolnictwo wyższe); struktura hierarchiczna tytułów/stanowisk (z dołu do góry) istniała i istnieje nadal: wykładowca, adiunkt, profesor nadzwyczajny (docent) i profesor zwyczajny. Najwyższym tytułem/stanowiskiem akademickim jest: Akademik, np. członek Bułgarskiej Akademii Nauk. Na ścieżce uniwersyteckiej, habilitacja oznaczała i nadal oznacza proces ubiegania się i przyznawania tytułu/stanowiska *profesora nadzwyczajnego* i/lub *profesora zwyczajnego*.

Ścieżka naukowa (rządowy sektor badań i rozwoju); struktura hierarchiczna tytułów/stanowisk (z dołu do góry): Badacz, Starszy Badacz *drugiego stopnia* odpowiadający tytułowi *profesora nadzwyczajnego na ścieżce uniwersyteckiej*, a *Starszy Badacz pierwszego stopnia* odpowiadający tytułowi *profesora zwyczajnego na ścieżce uniwersyteckiej*. Na *ścieżce naukowej*, habilitacja oznaczała i nadal oznacza proces ubiegania się i przyznawania tytułu *Starszego Badacza* odpowiadającego *profesorowi nadzwyczajnemu* i/lub *profesorowi zwyczajnemu*.

Postęp awansu zawodowego:

Bułgarski system awansu naukowego jest nie tylko przestrzalą, ale także bardzo skomplikowany. Aby osiągnąć stanowisko naukowe i/lub stopień naukowy, naukowiec musi przejść przez dwustopniową ocenę i procedurę wyborów. Na poziomie pierwszym odpowiednia *Specjalistyczna Rada Naukowa* ocenia piśmiennictwo kandydata i głosuje za stanowiskiem/stopniem naukowym, o jaki kandydat się ubiega. Następnie ma miejsce nowa ocena i głosowanie w sprawie stanowiska/stopnia przez *Wyższą Komisję Referencyjną*. Zadaniem tej Komisji jest nadzorowanie i przyjęcie/odrzućenie na drodze kolejnego głosowania decyzji *Specjalistycznej Rady Naukowej* (tj. decyzji podjętej na poziomie pierwszym procedury). Jest to organ, który pod koniec długiej i trudnej procedury *nadaje* tytuł/stopień naukowy naukowcowi. Sama procedura trwa około 2 lat.

Różnica w wynagrodzeniu i dostęp do funduszy na badania:

- W 2002 r. przeciętne wynagrodzenie miesięczne kobiety z wykształceniem wyższym w Bułgarii (licencjat i magister) wynosiło 75,5% wynagrodzenia mężczyzny z takim samym wykształceniem. Przeciętna różnica w wynagrodzeniu pomiędzy kobietą i mężczyzną z tytułem doktora okazuje się mniejsza, jednak nadal istnieje – i wynosi około 11,3%.
- Nie istnieją żadne badania dotyczące dyskryminacji kobiet - naukowców pod względem wynagrodzenia na uniwersytecie i w placówkach naukowych, ani też badania kwestii dostępu do funduszy na badania w zależności od płci.
- Konkurencyjne Finansowanie w oparciu o Projekt (NSF) w Bułgarii oparte jest o pewnego rodzaju politykę włączenia polityki młodych naukowców do głównego nurtu działań, która została wdrożona na wszystkich poziomach, i obejmuje również kryteria oceny przedłożonych projektów w ramach ogłoszonego Zaproszenia do Składania Propozycji. Obecnie zmierza się do uzyskania *równowagi wiekowej* a nie *równowagi płci*. Jednak młode kobiety – naukowcy będąc częścią uprzywilejowanej grupy targetowej młodych naukowców mogłyby skorzystać z obecnego trendu.

Stereotypy związane z płcią i budowanie kariery akademickiej:

- Kwestia stereotypów związanych z płcią stanowi szczególnie aspekt/ wymiar rozwoju kariery zawodowej. Na ogół odnosi się do:
 - nadal tradycyjnej patriarchalnej organizacji bułgarskiego społeczeństwa,
 - socjalistycznej doktryny i jej skutków, podkreślając, że różnica pomiędzy płcią w rzeczywistości ukrywała istniejące patriarchalne mechanizmy i w dłuższej perspektywie zachowywała męskie typy zachowań i myślenia. Model budowania kariery naukowej w Bułgarii to „męski model kariery zawodowej”.

Wybrane wyniki badań:

- Szanse kobiety z wykształceniem wyższym na podjęcie pracy naukowej w Bułgarii są dwa razy mniejsze w porównaniu z mężczyzną z takim samym wykształceniem.
- Badania empiryczne dotyczące kobiet na stanowiskach w zakresie zarządzania wskazują, że w pewnym stopniu kobiety są wrażliwe na istniejące uprzedzenia względem kobiet, jednak często postrzegają je jako *swoje własne problemy, nie jako bariery zbudowane przez innych lub jako kwestie, które powinny być przedmiotem uświadamiania opinii publicznej*.
- Dzisiejsze pokolenie młodych kobiet – naukowców (doktorantki i naukowcy na początku kariery przed habilitacją) doceniają równowagę pomiędzy życiem a pracą, jednak traktują budowanie kariery zawodowej jako priorytet, przedkładając ją przed rolą społeczną matki i żony. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z wynikami najnowszych licznych badań demograficznych w kraju i za granicą, istnieje tendencja późniejszego średniego wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko, a także wieku zawierania małżeństw. Dzieje się tak w przypadku Bułgarii jak i większości krajów europejskich.
- Niewiele jest kobiecych „wzorów do naśladowania” dla młodych kobiet – pracowników akademickich i naukowców.
- Młode kobiety w świecie nauki wykazują niewielką wrażliwość na kwestię równouprawnienia w świecie nauki.

- Młode kobiety – naukowcy są przekonane, że nie doświadczają dyskryminacji ze względu na płeć w miejscu pracy. Mają jednak trudności w wymienieniu kobiet – naukowców, które odniosły sukces w swojej dziedzinie. Większość z nich twierdzi, że nie znają nikogo takiego. W związku z tym można wysunąć następujące wnioski: po pierwsze w Bułgarii na wyższych poziomach hierarchii akademickiej i prestiżu naukowego dominują naukowcy – mężczyźni. Istnieje wiele powodów, dla których tak się dzieje i prawdopodobnie jednym z nich jest *ukryta dyskryminacja* kobiet świata nauki, przeszkadzająca kobietom osiągać najwyższe poziomy kariery akademickiej. Z tego też powodu respondentki nie mogły wskazać konkretnych przykładów kobiet – naukowców, które odniosły sukces – oczywiście nie ma wystarczająco wielu kobiet, które odniosły sukces. Po drugie nawet w dziedzinie nauk humanistycznych, zdominowanej przez kobiety, respondentki nie wskazały na czołowe kobiety – naukowców, ponieważ były przekonane, że takich nie ma. Jedno możliwe wytłumaczenie może być związane z brakiem wyraźnych kryteriów dokonań naukowych, pomiaru w dziedzinach nauk społecznych i humanistycznych – konsekwencją jest niemożliwość jasnego zdefiniowania liderów. Kolejna przyczyna wynika ze stosunkowo spowolnionego rozwoju tych dziedzin w porównaniu np. z naukami technicznymi.

Wybrane i zidentyfikowane braki w badaniach:

- Brak ilościowo reprezentatywnych empirycznych badań jak również badań wieloletnich na temat płci i kariery naukowej, a także badań na temat kobiet – naukowców w sektorze przemysłowym oraz w sektorze PNP. W konsekwencji doświadczamy braku syntetycznych raportów, które odzwierciedlają obecną poziomą i pionową segregację kobiet w świecie akademickim i świecie nauki albo w rządowym sektorze badań i rozwoju w całości lub w sektorze szkolnictwa wyższego w całości. W tym względzie raport ENWISE, przetłumaczony na język bułgarski, pozostaje jedynym syntetycznym raportem tego rodzaju.
- Nie istnieją żadne badania empiryczne na dużą skalę dotyczące instytucjonalnych działań organizacji badań naukowych i uniwersytetów w kwestiach organizacji pracy, warunków pracy i czasu pracy i ich wpływu na równowagę pomiędzy pracą i życiem i karierą kobiet – naukowców. Wyniki jedyne badania empiryczne na małą skalę (wywiady z grupą focusową z młodymi kobietami – naukowcami) cytowane powyżej mają ograniczony zasięg, by przedstawić cały obraz w sposób rzetelny.
- Brak teoretycznych lub empirycznych badań, które dotyczą definicji „doskonałości” i/lub praktyki oceny przez kolegów we wszystkich sektorach instytucji i dziedzinach nauki ogólnie, a szczególnie, z perspektywy płci. „Męski” model sukcesu w nauce i model budowy kariery naukowej został właśnie wspomniany w niektórych publikacjach, jednak nie stał się przedmiotem określonego tematu badań.

Ewa Żelazna

WSPOMNIENIA I NEKROLOGI

W tegoroczne wakacje wplata się cień odejść. Odchodzą nasi koledzy, świadkowie i uczestnicy rewolucji „Solidarności” i przemian po 1989 roku. Byli z nami w złych i dobrych chwilach. Gdy Oni odchodzą to tak jakby w nas coś ubywało. Pamiętajmy o Nich.

Ś.P. Prof. dr hab. Marek Dietrich

Rok 1981. Kierownictwo Politechniki Warszawskiej jest w dobrych rękach. Kierują ją profesorowie obdarzeni zaufaniem środowiska uczelni i wybrani w demokratycznych wyborach. Rektorem jest prof. Władysław Findeisen, jednym z prorektorów jest prof. Marek Dietrich. Pamiętam klimat roboczej narady z prof. Markiem Dietrichem w sprawie przegarniętych przez uczelnię strajkujących studentów Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej. Nikt nie ma rozterek politycznych. Jest tylko rzeczowe, staranne planowanie działań, by tych młodych ludzi uchronić przed represjami i by stworzyć im warunki do dalszego kształcenia się.

Stan wojenny i późniejsze lata osiemdziesiąte. Profesor Marek Dietrich należy do tego grona profesorów, z którymi niejawną „Solidarność” utrzymuje stały kontakt. Z którymi, jak to wtedy mówiono, knujemy. Omawiamy bieżącą sytuację, ale też wybiegamy w przyszłość. Mówimy o tym, jakby mogło być, gdyby mogło być.

Naturalnym więc było, że po roku 1989 rektorem Politechniki Warszawskiej zostaje wybrany prof. Marek Dietrich. Tę funkcję sprawuje przez dwie kadencje. To czas przedstawiania uczelni na nowe tory, czas przywracania normalnych relacji. Trzeba modernizować kształcenie studentów i poszerzyć ofertę edukacyjną uczelni. Trzeba przywrócić samorządność społeczności akademickiej oraz rozsądnie i odpowiedzialnie gospodarować. Powstaje nowy statut PW, wprowadzane są nowe zasady rozliczeń finansowych. Przywracana jest pamięć o przeszłości Politechniki Warszawskiej i jej powiązaniu z losami Polski.

W tym i poprzednim 2008 roku wiele mówiono o innowacyjności. W 1994 roku na posiedzeniu Senatu PW, rektor, Prof. Marek Dietrich wskazuje: „Powinniśmy zająć się bardzo poważnie promocją i komercjalizacją badań, a także pomocą polskim przedsiębiorstwom, ...”.

Odbiegnę od dokonań i wystąpień Prof. Marka Dietricha związanych w sposób oczywisty z funkcją rektora uczelni akademickiej. Przytoczę fragment wystąpienia na mszy świętej inauguracyjnej rok akademicki 1993/4: „Środowisko akademickie Politechniki zajmuje się przede wszystkim edukacją i nauką, głównie w dziedzinie tech-

niki i tu powinniśmy dążyć do perfekcji, ale to nie wszystko. Jesteśmy częścią, znaczną częścią intelektualnej elity naszego społeczeństwa. Elity, a więc tych, którzy powinni być wzorcem dla innych, powinni wytyczać kierunki. Dlatego nie możemy zamykać się tylko w sferze inżynierii, w sferze materii, choć to bardzo ważne. Dobrze więc, że zebraliśmy się tutaj, w kościele, z potrzeby wiary, z potrzeby religijnej, ale chyba także na chwilę zadumy nad sprawami wartości, nad tym, co dobre, a co złe, nad tym co się czynić godzi, a czego nie. Żadne prawa, żadne systemy w pełni tego nie uregulują – to musi tkwić w nas. Bo jeśli nie tkwi, to schodzimy na manowce, całe społeczeństwo schodzi na manowce.”⁹

Profesor Marek Dietrich w swoich zainteresowaniach wybiega daleko poza obszar problemów uczelni technicznej. Wyraźnie uzewnętrznia się to także w okresie sprawowania przez niego funkcji dyrektora Instytutu Współczesnych Problemów Cywilizacji.

Sporadycznie, przy okazji różnych seminariów lub uroczystości spotykałem Pana Profesora. Tak się przeważnie składało, że po tych uroczystościach trafialiśmy na siebie. Najczęściej wtedy wymienialiśmy poglądy związane z procesem transformacji. Trochę także komentowaliśmy naturę ludzką. Bardzo ceniłem te spotkania i te rozmowy. Szczególnie bliskie mi było to, że Profesor miał prawdziwą wrażliwość społeczną, a to nie jest modne ani typowe dla osób wysoko usytuowanych w hierarchii społecznej.

Janusz Sobieszkański

Ś.P. Elżbieta Pillich

Elżbieta Pillich, z domu Donabidowicz, Polka i Ormianka. W Instytucie Spawalnictwa należała do grona osób zakładających „Solidarność”. Z nadzieją powitała „Solidarność”. Nie mogło być inaczej. Od lat młodzieńczych była niepodległa. Od lat marzyła o wolnej, normalnej Polsce.

Jest rok 1955. Na zdjęciu z tego roku trzecia od lewej, to Elżbieta, a ta grupa 15 letnich dziewcząt to założycielki tajnej organizacji „Orlęta”, mającej na celu przygotowanie się do wystąpień wolnościowych. Dziewczęta podejmowały „groźne” akcje dywersyjne, np. jedna z konspiratorek notowała informacje podawane przez Radio Wolna Europa, przepisywała je na kartkach, a następnie umieszczała je na drzewach w parku.

Oto co po latach pisze siostra Róża OSU (Dobromiła Falkiewicz)¹⁰, jedna z czek tej grupy: „Rozumialiśmy, że „wolność” Polski Ludowej to nowa okupacja”

Byłyśmy mimo młodego wieku, całkowicie świadome ciężaru gatunkowego tej sprawy i ewentualnych konsekwencji, gdyby się coś wydało. Na pewno jednak różniłyśmy się stopniem zrozumienia i zaangażowania. Siłą rzeczy istniał też odmienny styl życia uczennic przychodnich i pensjonarek, które były mniej swobodne i bardziej ograniczone w zewnętrznym działaniu i kontaktach. Uzupełniałyśmy się jednak doskonale, bo nasza czwórka z internatu miała „mózg” i „cięty język” Eli, niezwykle buńczuczny temperament Anuli, wdzięk i piękno Steni oraz inteligencję i miłą figlarność Soni.

Traktowałyśmy poważnie rolę „Orląt”. Dlatego właśnie późniejsze starania adwokata, które dla naszej obrony podkreślały dziecinadę nieletnich bardzo żywo nas dotykały i bolały. Mając 15, 16 lat jest się świadomym własnych czynów i wyborów, mimo niepełnoletności.”

Konspiratorki, od lewej: Sonia Kamrowska, Anula Przeździecka, Ela Donabidowicz, Stenia Bielerzewska, Iza Muth, Dobrochna Falkiewicz

Sąd Powiatowy dla miasta Poznania, Wydział VI dla nieletnich skazuje dziewczęta na umieszczenie w Zakładzie Poprawczym. Pod koniec uzasadnienia Sąd pisze: „Władza ludowa w naszym kraju otacza szczególną opieką młodzież umożliwiając jej korzystanie z wszelkiej godziwej rozrywki, udostępnia naukę i zdobycie obranego zawodu w jak najszerszym zakresie. Wszystkie nieletnie korzystały z tego przywileju i uprawnień i zamiast swą

⁹ Marek Dietrich. *Wybrane przemówienia i wystąpienia publiczne 1993 – 1996 r.*, Oficyna Wydawnicza PW, Warszawa 1998.

¹⁰ *Polityczne kwiatki 15-latk. Sprawa tajnej organizacji młodzieżowej „Orlęta” 1954-195.*, Siostry Urszulanki U.R., Warszawa 2007.

pracą wykazać, że doceniają wysiłki państwa ludowego, borykającego się jeszcze z wieloma trudnościami, nieletnie swą wrogą kontr-rewolucyjną działalność wymierzyły właśnie przeciw państwu – władzy ludowej i Zw. Radzieckiemu.”

Dziewczęta zaaresztowano w połowie maja 1955 roku, po kilku dniach zostały przewieziona do Schroniska dla Nieletnich w Sopocie. Był to, jak pisze siostra Róża, areszt dla młodocianych kryminalistek. Po usilnych staraniach mecenasa Stanisława Hejmowskiego, dziewczęta po trzech miesiącach zostały wypuszczone w celu umożliwienia im zdania egzaminu promocyjnego z klasy IX. We wrześniu odbyła się kolejna rozprawa, przed Sądem Wojewódzkim w Poznaniu Wydział V Karny – Rewizyjny.

„Z inspiracji adwokata, na tę rozprawę w sądzie Wojewódzkim miałyśmy się ubrać jak uczennice – odpowiednio uczesać się i założyć szkolne stroje. Tak więc 6 dziewczynek z uplecionymi warkoczami i w czarnych szkolnych fartuszkach z białymi kołnierzykami zdążyło do Sądu.

Prokurator jednak nie dał się zbić z tropu i wręcz krzyczał: „W warkoczyki się uczesały, a inteligencja im bije z twarzy! One wiedziały co robią!!!” (i miał rację....) „Do poprawczaków je dać!!! I każdą oddzielnie!!!”. Po tej rozprawie wyrok Sądu Wojewódzkiego, odpierając wszystkie zarzuty Obróńcy, „Utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok w całości” Zostajemy mocą Sądu drugiej instancji skazane na Zakład Poprawczy do 21 roku życia, czyli na 5 lat. Sprawa była bardzo poważna.”

W czerwcu 1956 roku Sąd Najwyższy zawiesił wykonanie kary.

Po wznowieniu legalnej działalności Związku „Solidarność” w 1989 r., aż do przejścia na emeryturę, Elżbieta czynnie uczestniczyła w pracach Komisji Zakładowej pełniąc funkcje sekretarza i skarbnika. Angażowała się także w działania i prace Regionalnej i Krajowej Sekcji Nauki. Chyba szczególnie silnie Elżbieta była emocjonalnie związana z KSN. Przejmowała się naszymi problemami. Zawsze była gotowa do pomocy w sprawie i do pomocy ludziom. Pomagała przy organizacji Zjazdów KSN. Wsiadała w pociąg i jechała do Warszawy, by roztoczyć opiekę nad naszym ciężko chorym kolegą.

Elżbieta nie była osobą od gładkich słówek. Jasno i ostro oceniała rzeczywistość – procesy i ludzi. Ostatnio krytycznie odnosząc się do polskiej rzeczywistości z dystansem oceniała sens naszego upartego działania i poświęcania czasu i energii dla KSN, lecz po kilku chwilach rozmowy, znowu, jak dawniej, mówiliśmy o zadaniach, o perspektywach.

Umawialiśmy się, że odwiedzę Wojtka i Elżbietę w Zabrze, jak zakwitną drzewa na pl. Krakowskim. Ciągle było w tym czasie tyle absorbujących prac.....

Janusz Sobieszkański

Ś.P. Albin Klementowski

6 sierpnia 2009 roku, po krótkiej, ale ciężkiej chorobie odszedł od nas Albin Klementowski, doktor nauk ekonomicznych i socjolog w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie, wybitny specjalista w ekonomice usług rolniczych, zaangażowany sercem i działaniem w sprawy polskiego rolnictwa.

Urodził się 17 kwietnia 1937 na Ziemi stanisławowskiej na Kresach, które musiał z rodziną opuścić w 1944 roku. Jako dziecko przeżył traumę rzezi ukraińskich nacjonalistów na Polakach, w tym śmierć najbliższych (w tym 6 Klementowskich). Po wojnie rodzina Albina Klementowskiego osiedliła się w okolicach Środy Śląskiej. Maturę uzyskał w 1957 w Liceum w Środzie Śląskiej, które zawsze mile wspominał. W 1962 roku ukończył socjologię na Uniwersytecie Warszawskim.

Jego osobność społecznikowska ukształtowana została pod wpływem wspaniałych profesorów UW, w tym Stanisława i Marii Ossowskich. Pierwszy etap Jego pracy zawodowej związany był bezpośrednio z kierunkiem ukończonych studiów socjologicznych. W 1974 roku podejmuje pracę w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa w Warszawie w Zakładzie Gospodarstw Rolnych, specjalizując się w zagadnieniach ekonomiki usług rolniczych w sektorze rolnictwa spółdzielczego.

W 1990 obronił w IERiGŻ rozprawę doktorską na temat „Obsługa rolnictwa indywidualnego przez spółdzielnie kółek rolniczych” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Bolesława Strużka. Kolejnym etapem, jego działalności zawodowej była praca naukowa w Zakładzie Badań Przestrzennych i Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ. Aktywna działalność związkowa uniemożliwiła Mu dokończenie wcześniej podjętej rozprawy habilitacyjnej.

W życiu prywatnym kochający i troskliwy mąż, ojciec i dziadek. Wierny ideałom „Solidarności”, zawsze pogodny, życzliwy, rozważny, przyjacielski i odpowiedzialny, chętny do niesienia pomocy, chociaż często Go to wiele kosztowało. Zawsze potrafił wsłuchiwać się w problemy ludzi pokrzywdzonych i podejmował aktywne interwencje. Organizacja Zakładowa NSZZ „Solidarność” w IERiGŻ utraciła aktywnego i kompetentnego członka, mającego znaczący wpływ na losy instytutów JBR w kraju, przede wszystkim w sektorze rolniczym. Odszedł od nas

Człowiek szlachetnego serca i niezwykłej dobroci. Człowiek gorąco i aktywnie oddany historii i kulturze Ziemi stanisławowskiej.

Albina poznałem w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych. Wiem, że losy Albina i jego rodziny były typowe dla wielu Polaków. Wędrowali z ziem utraconych do ziem odzyskanych. Potem dotarł do Warszawy. Był doktorem ekonomii i znawcą problemów polskiej wsi. Przez wiele lat pracował w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie. Był tu Przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”. Wyróżniał się znajomością problemów jednostek badawczo rozwojowych i zdolnościami organizacyjnymi. Nie kupował schematów. Miał własne zdanie i konsekwentnie je prezentował. Nieraz do swoich spokojnych wypowiedzi wprowadzał nutę ironii.

To Albin Klementowski przez wiele lat zbierał „Solidarność” jednostek badawczo-rozwojowych Regionu Mazowsze. Przekazywał informacje, organizował narady. Ostatnio, gdy podupadł na zdrowiu i wycofał się z tych działań – powstała pustka. Nikt na razie nie potrafi przejąć tych zadań.

Szczególne znaczenie miała Jego działalność na rzecz instytutów rolniczych. Przewodniczył Zespołowi Porozumiewawczemu JBR Resortu Rolnictwa.

Wiele wnosił i wiele znaczył w „Solidarności” Nauki. Był Wice Przewodniczącym Krajowej Sekcji Nauki Jednostek Badawczo Rozwojowych. Był wielokrotnie wybierany do Rady Krajowej Sekcji Nauki, a także do Prezydium KSN. W latach 1989-2002 Rada powierzyła Albinowi trudną i ważną funkcję Sekretarza Rady. Uczestniczył w pracach koncepcyjnych KSN i w rozwiązywaniu bieżących problemów. Zawsze zabiegał o korzystne rozwiązania dla instytutów rolniczych. Znał bardzo dobrze problemy rolnictwa. Potrafił więc trafnie odnosić się do propozycji legislacyjnych i do bieżących problemów w obszarze rolnictwa. Np. należał do tego grona, które skutecznie interweniowało w sprawie instytutów w Skierniewicach. JBR-y resortu rolnictwa wiele Mu zawdzięczają.

Albin Klementowski należał do tego grona, które tworzyło historię „Solidarności” Nauki.

Albina znam przede wszystkim ze wspólnego działania. Sporadycznie tylko byliśmy w luźniejszych, towarzyskich sytuacjach, a wtedy okazywało się, że jest ciepły, z poczuciem humoru i otwarty na życie.

Miałem nadzieję, że Albin pokona chorobę i powróci do działalności w KSN

W pamięci, nas kolegów z Krajowej Sekcji Nauki, Regionalnej Sekcji Nauki JBR, Komisji Porozumiewawczej Instytutów Resortu Rolnictwa oraz kolegów z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej pozostanie na zawsze obecny.

Mieczysław Gruda
Janusz Sobieszczański

Drogiej Koleżance Pani Joannie Kniecickiej z powodu śmierci Mamy

Ś†P

Wandy Auleytner

wyrazy głębokiego współczucia składają

Przewodniczący, Członkowie Rady KSN NSZZ „S”
oraz Koleżanki z Biura KSN

W dniu 8. lipca 2009 r. nas odeszła od przedwczesnie nasza Koleżanka

Ś†P

Elżbieta Maria PILLICH

W latach 1967-2000 pracowała w Instytucie Spawalnictwa w Gliwicach, a w 1980 r. należała tam do grona założycieli NSZZ „Solidarność”. Po wznowieniu legalnej działalności Związku w 1989 r. aktywnie uczestniczyła w pracach Komisji Zakładowej pełniąc aż do przejścia na emeryturę funkcje sekretarza i skarbnika. Zawsze pogodna, miła uczynna i bardzo życzliwa uczestniczyła w wielu działaniach Regionalnej i Krajowej Sekcji Nauki, pomagała w organizacji Walnych Zebrań Delegatów RSN i KSN, brała udział w rozmaitych pracach związkowych, służyła radą i pomocą. Będzie Jej nam bardzo brakowało.

Mężowi Ś.P. Koleżanki Eli, Kol. Wojciechowi Pillichowi, ich dzieciom, i całej Rodzinie przekazujemy wyrazy współczucia oraz wsparcia –

w imieniu RSN „S” Regionu Śląsko-Dąbrowskiego i własnym
Kazimierz A. Siciński, przewodniczący

Z wielkim smutkiem żegnamy

Ś†P

Elżbietę Marię PILLICH

naszą Koleżankę, jedną z założycieli „SOLIDARNOŚCI” w Instytucie Spawalnictwa w Gliwicach, członka Komisji Zakładowej, zaangażowaną w wiele działań Regionalnej i Krajowej Sekcji Nauki, od młodości występującą po stronie prawdy. Była pełna pogody i wielkiej życzliwości, i uczynności.

Będzie nam bardzo brakowało Ś.P. Elżbiety.

Mężowi, Kol. Wojciechowi Pillichowi, Córce, Synowi i Rodzinie przekazujemy wyrazy współczucia
Przewodniczący, Członkowie Rady i Koleżanki z Biura KSN NSZZ „S”

Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość,
że 8 lipca 2009 roku, zmarła nasza Koleżanka

ELŻBIETA MARIA PILLICH

długoletni pracownik Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach, współzałożycielka KZ NSZZ „Solidarność”.

Aktywnie uczestniczyła w pracach Krajowej Sekcji Nauki Jednostek Badawczo-Rozwojowych.

Życzliwa, pogodna, wspaniała prawy człowiek - na zawsze zostanie w naszej pamięci.

Żegnamy Cię Elu

Mężowi Wojciechowi, Dzieciom i całej Rodzinie składam wyrazy głębokiego współczucia
w imieniu Prezydium KSN „S”, JBR, Koleżanek i Kolegów oraz własnym
Przewodniczącą KSN NSZZ „S” JBR - Jerzy Dudek

W dniu 6. sierpnia 2009 r. po dłuższej chorobie i operacji odszedł Kolega

Ś†P

Albin Klementowski

Wieloletni zasłużony działacz NSZZ „Solidarność”: Przewodniczący Komisji Zakładowej w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie, Członek Rady i Sekretarz Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”, Wiceprzewodniczący KSN Jednostek Badawczo-Rozwojowych, Przewodniczący Regionalnej Sekcji JBR Regionu Mazowsze i przewodniczący Zespołu Porozumiewawczego JBR resortu rolnictwa. Brał aktywny udział w licznych przedsięwzięciach związkowych, doradzał, pomagał innym, interweniował. Pochodził spod Stanisławowa, gdzie jako dziecko przeżył traumę rzezi ukraińskich nacjonalistów na Polakach, w tym śmierć najbliższych. Żonie Ś.P. Kolegi i Jego Rodzinie przekazujemy wyrazy współczucia w imieniu środowiska związkowego NSZZ „Solidarność” i własnym –

Kazimierz A. Siciński

Przewodniczący RSN Regionu Śląsko-Dąbrowskiego w Katowicach,
Wiceprzewodniczący KSN JBR

Z głębokim żalem żegnamy Kolegę

Ś†P

dr Albina Klementowskiego

wieloletniego zasłużonego działacza NSZZ „Solidarność”,

członka Rady i Sekretarza Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

Żonie Ś.P. Kolegi i Jego Rodzinie wyrazy głębokiego współczucia składają

Przewodniczący, Członkowie Rady oraz Koleżanki z Biura
Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

Z wielkim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

Ś†P

ALBINA KLEMENTOWSKIEGO

Szlachetnego człowieka, wieloletniego działacza NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” – Przewodniczącego Komisji Zakładowej w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie, Członka Rady i Sekretarza Krajowej Sekcji Nauki, Wiceprzewodniczącego Krajowej Sekcji Nauki Jednostek Badawczo-Rozwojowych, Przewodniczącego Regionalnej Sekcji Nauki JBR Regionu Mazowsze i Przewodniczącego Zespołu Porozumiewawczego JBR Resortu Rolnictwa.

Rodzinie Zmarłego składam wyrazy głębokiego współczucia w imieniu Prezydium Krajowej Sekcji Nauki Jednostek Badawczo-Rozwojowych NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”, Koleżanek i Kolegów oraz własnym.

Przewodniczący KSN NSZZ „S” JBR Jerzy Dudek

KZ NSZZ „Solidarność” Instytutu Nawożenia i Gleboznawstwa PIB w Puławach

Z głębokim żalem przyjąłem wiadomość o śmierci naszego Kolegi

Ś†P

dr Albina Klementowskiego

wieloletniego działacza KSN, Przewodniczącego Komisji Porozumiewawczej JBR resortu rolnictwa.

Jego ogromnego zaangażowania na rzecz naszego związku nie sposób przecenić. Niestety, nie będę mógł osobiście uczestniczyć w Jego pożegnaniu i ostatniej drodze. Proszę o przekazanie wyrazów współczucia Jego Najbliższemu.

Cześć Jego Pamięci

Przewodniczący KZ NSZZ „S” w IUNG PIB - mgr Andrzej Perzyński

Z wielkim smutkiem i żalem żegnamy

Ś†P

ALBINA KLEMENTOWSKIEGO

W dniu 06.08.2009 r. odszedł od nas nasz Drogi Kolega **Dr Albin Klementowski**, długoletni Przewodniczący Zespołu Porozumiewawczego Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność” Jednostek Badawczo Rozwojowych Resortu Rolnictwa oraz Regionalnej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”. Był to człowiek o niezwykłym zaangażowaniu społecznym, który znaczną część swego życia poświęcił pracy związkowej.

Z perspektywy długoletniej współpracy z Kol. Albinem Klementowskim można stwierdzić, że pracę związkową traktował jako swego rodzaju misję. Był człowiekiem prawym, ambitnym, o ogromnym poczuciu obowiązku, konsekwentnym w działaniu i otwartym na sprawy pracownicze. W okresie swojej wieloletniej działalności wypracowywał i formułował stanowiska związkowe zmierzające do wzmocnienia statusu JBR-ów, aktywnie uczestniczył w opracowaniu koncepcji racjonalnej restrukturyzacji i wzmocnienia zaplecza badawczego Resortu Rolnictwa, występował o wzmocnienie finansowania JBR oraz usilnie zabiegał o utworzenie Państwowych Instytutów Badawczych. Ze względu na wyjątkowe przygotowanie merytoryczne, precyzję i syntetyczność przedstawiania argumentacji, wytrwałość w dążeniu do obranego celu oraz wysoką kulturę osobistą był doskonałym partnerem dla przedstawicieli Ministerstwa oraz pracodawców. W swoich wystąpieniach zawsze zabiegał o współuczestnictwo przedstawicieli związków zawodowych w procesie restrukturyzacji, zabezpieczenie interesów pracowniczych i respektowanie uprawnień związkowych. Mimo ogromu zadań związanych z pracą zawodową i społeczną oraz sprawowania prestiżowych funkcji w wysokich strukturach związkowych: Krajowa Sekcja Nauki NSZZ „Solidarność”, Krajowa Sekcja Nauki JBR NSZZ „Solidarność”, Regionalna Sekcja Nauki, NSZZ „Solidarność” Zespół Porozumiewawczy KZ NSZZ „Solidarność” Jednostek Badawczo Rozwojowych Resortu Rolnictwa, Delegat na Walny Zjazd Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność”, zawsze znajdował czas na pomoc w indywidualnych sprawach pracowniczych. Kolega Albin Klementowski wykazywał zawsze dużą otwartość na problemy pracownicze, zawsze uprzejmy, taktowny, z wnikliwością analizujący sprawę, dawał pracownikom nadzieję i wzmacniał ich poczucie własnej wartości w obliczu zagrożeń, co dawało im poczucie jedności i dodawało sił do dalszej walki o respektowanie praw pracowniczych i związkowych. W swojej działalności związkowej był zawsze wierny szlachetnym ideałom „Solidarności”. Był człowiekiem wielkiego formatu!!!

W imieniu Koleżanek i Kolegów żegnamy Ciebie nasz Drogi Kolego Albinie.

Będzie nam Ciebie brakowało i Twojej działalności,

ale dobro, które wniosłeś swoją działalnością pozostanie z nami i w nas.

Do zobaczenia w lepszym świecie !

Serdeczne wyrazy współczucia przekazujemy Twojej Żonie i Rodzinie

Barbara Jakubowska

Sekretarz Zespołu Porozumiewawczego

KZ JBR NSZZ „Solidarność” Resortu Rolnictwa

Sekretarz Regionalnej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

ZAPOWIEDŹ

Warszawa, 28 sierpnia 2009 r.

Nadtytuł: Od poszukiwania „diamentów” do prawa własności „kupy piachu” ...

Tytuł: Prawo geologiczne i górnicze – ustawa nieznaną...

*Andrzej Budzyk

*Piotr Cybulski

Wśród „ofiar” działalności ustawotwórczej dobrze znana jest zasada: **nieznajomość prawa szkodzi** (*ignorantia iuris nocet*). Słabiej pamiętamy zalecenie pozytywne: **prawo powinno być zrozumiałe dla wszystkich** (*leges ab omnibus interligi debent*). Autorzy tego tekstu Andrzej Budzyk i Piotr Cybulski postawili przed sobą nieco mniej ambitne zadanie. Chcą przybliżyć zaciekawionym nieprofesjonalistom - czytelnikom „Wiadomości KSN” ustawę „Prawo geologiczne i górnicze”, nad którym obecnie debatuje polski Parlament.

Czytanie ze zrozumieniem tekstów prawnych potrafi sprawić tyle trudności, że przedwcześnie zniechęca. Co więcej, czytelnik „mocując się” z uzasadnieniem lub komentarzem ma „tak dość”, że nawet nie próbuje „zmierzyć się” z oryginalnym tekstem.

To, o czym piszemy, chcielibyśmy zilustrować przykładem - cytatem:

„[...] Można przyjąć, że istotne składniki konstytucyjnego pojęcia ustawy grupują się w trzech kompleksach zagadnień: kompleks proceduralny obejmuje tryb uchwalania ustawy i określenie organów podejmujących prawnie wiążące decyzje ustawodawcze (niezależnie od ilości podmiotów uczestniczących w procesie ustawodawczym), kompleks merytoryczny dotyczy treści ustawy, a kompleks prawny związany jest z charakterem ustawy i jej mocą prawną. Tak więc ustawa, jako akt Sejmu (przyjęty przy udziale Senatu), ma być uchwalona w szczególnym trybie określonym konstytucyjnie; zakres przedmiotowy ustawy ma być nieograniczony, natomiast określone kategorie spraw mogą być regulowane wyłącznie ustawami; ustawa, jako akt ustanawiający normy prawne, ma być aktem powszechnie obowiązującym i ogólnym, regulującym postępowanie określonej kategorii podmiotów; ma być aktem posiadającym najwyższą po konstytucji moc prawną.”¹⁾

Tekst powyższy jest naukowo-prawnym slangiem. Próbując go zbliżyć do bardziej przystępnej mowy (mowy potocznej?) sądzimy, że należałoby napisać, iż opisuje on: **jak ustawę się uchwała? – co ustawa „w sobie” zawiera? oraz jak, po uchwaleniu, oddziałuje?**

Przejdźcie od „ogółu” do „szczegółu” chcemy poprzedzić myślą jak „daleko-głęboko” należałoby „cofnąć się w czasie”? Nieco arbitralnie przyjmujemy, że lata sześćdziesiąte ubiegłego wieku, kiedy **prawo geologiczne i prawo górnicze** były „osobno”, dają się ciągle dostrzec „między wierszami” obecnego projektu legislacji.

Regulacje unijne tkwią, jak „rodzynki”, w materii ustawodawczej z „wczoraj” i „dziś”. Debata o tym „ustawowym cieście” aktywnie się toczy. Na dziś ciągle nie wiemy, czy w całości dominują „bakalie” czy przeważa „zakalec”...

¹⁾E. Zwierzchowski [rec.]: *Postępowanie ustawodawcze*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1993.

„Wiadomości KSN” Biuletyn Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

Redaguje zespół: Maria Wesołowska, Janusz Sobieszkański, Krzysztof Schmidt-Szałowski,

Redaktor naczelny: Anna Gołębiewska,

opracowanie językowe: Jerzy Jackl, opracowanie techniczne: Elżbieta Smorczevska.

Adres redakcji: Krajowa Sekcja Nauki NSZZ „Solidarność”, ul. Waryńskiego 12, A 221, 00-631 WARSZAWA

Nr konta: Sekretariat Nauki i Oświaty, Gdańsk; KSN NSZZ „Solidarność”

92 1020 1068 0000 1102 0000 2733

tel/fax (0-22) 825 73 63, tel.(0-22) 234 98 78, kom. 0 603 123 438

e-mail: KSN@interia.pl; <http://www.solidarnosc.org.pl/~ksn>